

TARTU ÜLIKOOL

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Ajaloo ja arheoloogia instituut

Uusima aja osakond

Sander Štenov

Meiji restauratsiooni mõju samurai klassile: leppimine reformidega

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Ene Selart, MA

Kaasjuhendaja: Karin Veski, PhD

Tartu 2020

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Samuraide klassi kujunemine	9
1.1. Sõdalaste esiletõus.....	9
1.2. Kamakura <i>bakufu</i> 1192–1333	10
1.3. Ashikaga <i>bakufu</i> 1338–1573	11
1.4. Tokugawa <i>bakufu</i> 1603–1867	12
1.4.1. Klassisüsteem	12
1.4.2. Samuraid Tokugawa ajastul	13
1.4.3. Samuraide eetikakoodeks	15
2. Meiji restauratsioon, reformid ja samuraide osa selles.....	17
2.1. Restauratsiooni põhjustanud tegurid	17
2.2. Reformid – kaasaegse riigi ülesehitamine	21
3. Vastuhakk ja leppimine.	29
Kokkuvõte	34
Summary	37
Kasutatud kirjandus	39

Sissejuhatus

Jaapani ajalugu on pikk ja köitev. Selle algus on seotud legendidega, kujunemine ja areng oli kuni 17. sajandini täis brutaalseid võimuvõitlusi, seejärel peaaegu 260 aastat suhtelist rahuperioodi ning alates 1868. aastast saavutas Jaapan tänu oskuslikele (samas ka radikaalsetele) reformidele märkimisväärse majandusliku ja poliitilise edu, tõustes maailma juhtivate riikide hulka. Selle taustal arenes Jaapanis omanäoline kultuur oma eetiliste tõekspidamiste ja reeglitega, millele andsid tooni ühiskonnas esinenud sõjalised konfliktid ning domineerinud sõdalased.

Alates 1192. aastast, mil kehtestati Kamakura *bakufu* (ehk šogunaat), kuni Meiji restauratsioonini 1868. aastal, valitses *de facto* riiki sõdalasklass eesotsas *shōgun*'iga, kuigi *de jure* oli riigi valitsejaks keiser. Tegelik riigijuhtimine ja võim oli *shōgun*'ite käes, kuid nad säilitasid keisriinstitutsiooni oma võimu legitiimsuse tagamiseks.¹ Kuna keisrit peeti päikesejumalanna Amaterasu järeltulijaks, seadustas tema poolt tseremoniaalselt *shōgun*'ile antud tiitel ja sellega kaasnev võim *shōgun*'i õigust valitseda. Keiser täitis tseremoniaalset rolli ja *shintō* usurituaale ning keisri õukond oli oluliseks kultuuriviljelemise kohaks.

Meiji restauratsiooni taga, mis viis Jaapani põhjalike reformideni ja edule maailmas, olid samuraid. Olles varem lugenud uurimistöid samuraide olulisest rollist Meiji restauratsioonis ning nende osalusest reformide algatamisel ja läbiviimisel (paljud uue valitsuse liikmed olid samurai päritolu), tekitas see küsimuse, miks kaotati ära enda klassile kuuluvad privileegid ning kas sõjakas ja uhke samuraiklass leppis nii hõlpsasti selliste reformidega, mis nende õigusi vähendasid. Kuna seni loetud kirjutised seda küsimust eriti ei käsitlenud, tekkis soov teemat süvenenumalt uurida. Käesoleva töö eesmärgiks on saada selgust peale Meiji restauratsiooni läbi viidud reformide mõjust samuraiklassile: kuidas need vastu võeti samuraide poolt, kas reformidega lepidi kergelt või esines vastasseise ning kuidas kohaneti ühiskonnas. Samuti, kuidas on erinevate autorite poolt käsitletud reformide mõju samuraidele.

Töös võrreldakse erinevate autorite seisukohti Meiji ajajärgu samuraide ajaloo oluliste sündmuste osas, tuues välja sarnased seisukohad ja hinnangud ning kui on, siis ka erinevused. Tulenevalt keelebarjäärast ei ole analüüsitud jaapanikeelseid esmaseid allikaid ega uurimusi, vaid vaatluse all on olnud lääne teadlaste uurimistööd.

---

¹ Beasley, William. G. Meiji political institutions. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, p. 620.

Kuigi töö keskendub samuraide rollile ja tegevusele Meiji ajastul, on tole aja samuraide käitumise mõistmiseks vajalik lähemalt kirjeldada ka nende kujunemist privilegeeritud ühiskonnaklassiks ning teada, millised tegurid mõjutasid samuraide mõttemaailma ja käitumist.

Käesolev töö jaguneb kolmeks peatükiks. Esimene peatükk käsitleb samuraide klassi kujunemist ja seda mõjutanud sündmusi. Lühidalt on kirjeldatud *shōgun*'ite ja *daimyō*'te rolle ning *bakufu*'de tekkimist. Lisaks tutvustab peatükk Tokugawa-aegset klassisüsteemi, samuraide rolli sellel suhtelisel rahuperioodil ning samuraide õpetust mõjutanud eetikakoodeksit. Esimene peatükk aitab mõista ühiskondlikku tausta ja olukorda, mis oli kujunenud Meiji restauratsiooni eel.

Teine peatükk analüüsib Meiji restauratsiooni põhjusi ja samuraide osa selles, samuti samuraide klassisest diferentseerumist. Kirjeldatakse lähemalt teostatud reforme. Siin käsitletakse küsimust, kuidas on erinevate autorite poolt käsitletud Meiji perioodi reformide mõju samuraidele.

Kolmanda peatüki eesmärgiks on selgitada reformide tagajärjel tekkinud konfliktide olemust ja ulatust. Siin leiab vastuse küsimus, kuidas võeti reformid vastu samuraide poolt, kas nendega lepitati kergelt või esines vastasseise, kuidas kohaneti.

Historiograafia

Jaapani ajaloo kohta on maailmas ilmunud arvukalt kirjandust, sh ka samuraidest. Kuid ei saa öelda, et eesti keeles vastavat kirjandust väga palju oleks ilmunud. Vähesed Jaapani ajalooalased raamatud on enamasti populaarteaduslik tõlkekirjandus: William E. Deal *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*; Kenneth G. Henshall *Jaapani ajalugu: kiviajast suurriigini*; Francois ja Mieko Macé *Edo ajastu Jaapanis*.² Deal'i raamat hõlmab 700-aastast perioodi vahemikus 1185-1868, kirjeldades poliitilist, kultuurilist ja ühiskondlikku ajalugu. Deal on Aasia uuringute magister, usundiloo ajaloo ning kognitiivteaduse professor, keskendub Jaapani ajaloo religiooni ja riigi suhetele. Henshall'i teos on väga kompaktne, mahutades Jaapani pika ajaloo napile 260. leheküljele (koos märkustega). Vaatamata asjaolule, et oma mahu tõttu puudub teemade detailne käsitus ja analüüs, pakub see kontsentreeritud infot, sisaldades ühtlasi põhjalikku ja kasulikku teavet bibliograafia kohta, märkusi, registrit ning sõnastikku. Henshall on jaapani keele professor. Francois ja Mieko Macé raamat keskendub rohkem sotsiaalsele ja kultuurilisele, mitte niivõrd poliitilisele ajaloole. Mieko Macé on Ida-Aasia tsivilisatsioonide uurimiskeskuse teadlane, Pariisi

---

² Deal, William E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*. Tallinn: Tänapäev, 2009; Henshall, Kenneth G. *Jaapani ajalugu: kiviajast suurriigini*. Tallinn: Valgus, 2010; Macé, Francois ja Mieko. *Edo ajastu Jaapanis*. Tallinn: Odamees, 2013.

Ülikooli õppejõud ning Francois Macé on idamaiste keelte ja tsivilisatsioonide riikliku instituudi professor.

Eestlastest on Jaapani ajaloo teemadel kirjutanud Tartu Ülikooli ajaloodoktor Olaf-Mihkel Klaassen, kes keskendus Aasia ja Aafrika ajaloole. Klaasseni sulest ilmunud *Jaapan läbi aegade. Lühike valiktemaatiline ülevaade Jaapani ajaloost*³ on lühimonograafia Jaapani poliitilisest, sotsiaalsest ja halduslikust ajaloost. Raamatu mahtu arvestades ei ole teemade kajastamisel detailidesse laskutud. Klaassen on koostanud ka raamatuseeria Aasia ja Aafrika riikide poliitilisest ajaloost, mis on kirjutatud ajalootudengitele väga kontsentreeritud õppematerjaliks. Kuid huvitavaks selle raamatuseeria puhul teeb raamatute lõpus nende riikide ja elanike kohta toodud eestikeelsed algtekstid omaaegsest trükisõnast, mille on kirjutanud eestlastest misjonärid, kultuuritegelased ja diplomaadid. Käesolevas töös on kasutatud ühte raamatut⁴ sellest sarjast.

Otseselt samuraidest rääkivaid raamatuid on eesti keeles ilmunud veelgi napimalt kui jaapani ajaloo teemalisi. Praktiliselt ainsaks selliseks on Oscar Ratti ja Adele Westbrook'i *Samuraide saladused: feodaalaja Jaapani võitluskunstid*.⁵ See on suurepärase tõlkeramat igale samurai- ja võitluskunstide huvilisele, mis annab ülevaate samuraide elust, nende treeningutest, filosoofiast, eriti põhjalik kirjeldus on relvade, varustuse ja võitluskunstide kirjeldamise osas.

Käesolevas töös kasutatud inglisekeelsetest teostest toon esile akadeemiku ja Princetoni ülikooli Jaapani ajaloo emeriitprofessori Marius B. Jansen'i *The Making of Modern Japan*.⁶ Nimetatud uurimus on põhjalik ja mahukas ning hõlmab põhiliselt Jaapani ajaloo 400-aastast etappi alates Tokugawa perioodi algusest kuni kaasaegse ajalooni, kuigi esimeses peatükis antakse ülevaade ka Tokugawa perioodile eelnenud sõdaderohkest perioodist. Kajastatud on nii poliitilised, sotsiaalsed kui ka kultuurilised arengud.

Ka kogumik *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*⁷ väärib esiletõstmist. Kogumiku artiklite autoriteks on hilise Tokugawa ajastu ja Meiji-ajastu autoriteedid. Kirjeldatakse 19. sajandi Jaapani poliitilist, sotsiaalset ja majanduslikku olukorda, üleminekut Tokugawa ajastult Meiji ajastule. Kogumikust olen töös kasutanud kuue autori artikleid. Marius

---

³ Klaassen, Olaf-Mihkel. *Jaapan läbi aegade. Lühike valiktemaatiline ülevaade Jaapani ajaloost*. Tallinn: Argo, 2008.

⁴ Klaassen, Olaf. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ning kontaktid Eestiga*. Tartu: Tartu Ülikool, 1994.

⁵ Ratti, Oscar & Westbrook, Adele. *Samuraide saladused: feodaalaja Jaapani võitluskunstid*. Tallinn: Kirjastus Ilo, 2007.

⁶ Jansen, Marius B. *The Making of Modern Japan*. Cambridge, Massachusetts, London, England: Harvard University Press, 2000.

⁷ *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008.

B. Jansen'i artikkel⁸ kirjeldab Tokugawa perioodi lõpul ühiskonnas kujunenud olukorda ning läbi viidud restauratsiooni. Ajaloolane Harold Bolitho, kes on emeriitprofessor Harvardi ülikooli Ida-Aasia keelte ja tsivilisatsioonide osakonnas, keskendub pingetele Tokugawa *bakufu* riigivõimu ja domeenide vahel, tema artiklis⁹ on kesksel kohal rõhuasetus Tokugawa *bakufu* suurenevale jäikusele ja suutmatusele reageerida muutuvale välis- ja siseolukorrale. Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna õpingute ja keelte õppejõu E. Sydney Crawcour'i sulest ilmunud artikkel¹⁰ annab ülevaate Tokugawa ning Meiji varajase perioodi majanduse tunnustest ning arengutest. Emeriitprofessor, Iowa ülikooli ajaloo professor Stephen Vlastos¹¹ on vaatluse alla võtnud opositsiooniliikumised (sh samuraide vastuhakud) ning analüüsib, miks need nurjusid. Tokyo ülikooli emeriitprofessor Hirakawa Sukehiro analüüsib enda artiklis¹² Lääne teaduse, hariduse ja institutsioonide mõju Jaapani ühiskonnale. William G. Beasley oli Londoni ülikooli Kaug-Ida ajaloo emeriitprofessor, tema artikkel¹³ tutvustab Meiji administratiiv- ja valitsusüksusi.

Konkreetselt samuraidele keskendunud teostest toon esile ajaloo professor Constantine Nomikos Vaporis'e *Samurai: An Encyclopedia of Japan's Cultured Warriors*,¹⁴ mis annab samuraidega seotud teemadest põhjaliku ülevaate ning väärrib tähelepanu seal kajastatud illustratiivse materjaliga. Teine oluline autor on emeriitprofessor, Jaapani varauusaja ja uusaja ajaloolane Harry D. Harootunian, kelle töödest on käesolevas uurimuses kasutatud tema kahte artiklit: *The Progress of Japan and the Samurai Class, 1868-1882* ja *The Economic Rehabilitation of the Samurai in the Early Meiji Period*.¹⁵ Neist esimeses kajastatakse samuraide kaasamist uue riigi ülesehitusse, nende osakaalu ja arvu valitsus- ja haridusasutustes ning politseis. Teises kirjeldatakse Meiji restauratsiooni-järgseid valitsuse samme leevendamaks endiste samuraide olukorda.

---

⁸ Jansen, Marius B. The Meiji Restoration. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 308–366.

⁹ Bolitho, Harold. The Tempo crisis. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 116–167.

¹⁰ Crawcour, E. Sydney. Economic change in the nineteenth century. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 569–617.

¹¹ Vlastos, Stephen. Opposition movements in early Meiji, 1868-1885. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 367–431.

¹² Sukehiro, Hirakawa. Japan's turn to the West. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 432–498.

¹³ Beasley, W. G. Meiji political institutions, pp. 618–673.

¹⁴ Vaporis, Constantine Nomikos. *Samurai: An Encyclopedia of Japan's Cultured Warriors*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2019.

¹⁵ Harootunian, Harry D. *The Progress of Japan and the Samurai Class, 1868-1882*. – Pacific Historical Review, Vol. 28, No. 3. (Aug., 1959), pp. 255-266; Harootunian, Harry D. *The Economic Rehabilitation of the Samurai in the Early Meiji Period*. – The Journal of Asian Studies, Vol. 19, No. 4 (Aug., 1960), pp. 433-444.

Douglas R. Howland on Hiina ajaloo professor, kes õpetab ka Jaapani ajalugu. Tema artikkel *Samurai Status, Class, and Bureaucracy: A Historiographical Essay*¹⁶ on oluline, kuna seal arutletakse klasside ja staatuse mõiste ning olemuse üle ning tuuakse välja erinevate autorite käsitlusi.

Uuema põlvkonna esindajatest väärrib tähelepanu ajaloo dotsent D. Colin Jaundrill, kes õpetab Jaapani-, Ida-Aasia ja sõjaajalugu. Vaadeldud teoses *Samurai to Soldier: Remaking Military Service in Nineteenth-Century Japan*¹⁷ on Jaundrill analüüsinud 19. sajandi Jaapani militaarset ajalugu.

Märkused

Terminite kasutamisel on lähtunud romaniseeritud jaapanikeelsest sõnakujust (nn Hepburn'i süsteemist). Selle põhjuseks on asjaolu, et tihti ei anna eestindatud sõna edasi kas õiget hääldust (*shōgun* [hääldus: šoogn] vrs šogun) või mõiste korrektset sisu (*bakufu* vrs šogunaat) või ei ole mitmeid mõisteid eesti keeles kasutatud (nt *junshi*, mille asemel kasutatakse mõistet *harakiri*, mis pole aga korrektne, kuna ei anna edasi teo toimepanemise motiivi). Lisaks on eestikeelsetes erinevates tekstides kasutatud ühe mõiste osas paralleelselt mitut varianti (shintō ja šinto). Mõisted ja terminid on kursiivis ning käänamisel on kasutatud apostroofi.

Nimekujude kajastamisel on need töös esitatud traditsioonilisel jaapanipärasel viisil – esimesel kohal on perekonnanimi, teisel kohal eesnimi. Isikunimede käänamisel on kasutatud apostroofi, et säiliks algne nimekuju. Kohanimede puhul apostroofi kasutatud ei ole.

Töös esinevad terminid

Bakufu – „telk-peakorter“, sõjaväeline valitsus. Eestikeelses kirjanduses kasutusel ka termin „šogunaat“. *Bakufu* kui sõjaline administratiivsüsteem eksisteeris 1185-1867.

Bushi – sõdalane.

Bushidō – „sõdalase tee“, sõdalaste käitumis- ja moraalikoodeks. Õpetus sõjamehe elust ja kohustustest, mõjutatud zen-budismist ja konfutsianismist.

---

¹⁶ Howland, Douglas R. *Samurai Status, Class, and Bureaucracy: A Historiographical Essay*. – The Journal of Asian Studies, Vol. 60, No. 2 (May, 2001), pp. 353-380.

¹⁷ Jaundrill, D. Colin. *Samurai to Soldier: Remaking Military Service in Nineteenth-Century Japan*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2016.

Daimyō – vürstid-suurmaavaldajad, kõrgeim kohalik valitseja feodaalses Jaapanis.

Han – lään ehk domeen. *Daimyō*'te pärandvara Edo perioodil ja Meiji varasel perioodil. *Han* toimis Jaapani haldusjaotuse süsteemina, kuni need 1870. aastatel kaotati.

Junshi – enesetapp kõhu lahtilõikamise teel, mille sooritasid vasallid oma isanda surma korral.

Kazoku – kõrgaadel aastatel 1869–1947, moodustati *kuge*'de ja *daimyō*'te ühendamisel.

Kuge – õukonnaaristokraatia. Domineeris Jaapani keiserlikus õukonnas Heiani perioodil 8. sajandi lõpust kuni Kamakura tõusuni 12. sajandil, mil jäi *bushi*'de varju. Siiski eksisteeris *kuge* endiselt keisri õukonnas kuni Meiji reformideni, mil nad ühendati *daimyō*'dega uueks klassiks (*kazoku*).

Rōnin – „ringihulkuja“, isandata samurai.

Samurai – „see, kes teenib“. Algul professionaalne sõdalane, hiljem sõdalasklassi liige.

Seppuku – rituaalne enesetapp kas karistusena tõsise eksimuse eest või väljendamaks mittenõustumist oma isandaga (nö protesti väljendus).

Shizoku – Meiji ajastul endiste samuraide uus ühiskondlik klass.

Shōgun – sõjaväeline valitseja. Algselt keiserliku armee ülemjuhataja nimetus (jaapani keeles *sei-i tai-shōgun* („barbareid alistav suur väepealik“), lühivorm *shōgun*). Hiljem, aastatel 1192-1867 Jaapani *de facto* valitsejad, kes valitsesid keisri nimel, kuid kellele kuulus riigis tegelik võim.

Avaldan tänu Ene Selartile ja Karin Veskile bakalaureusetöö valmimisprotsessis panustatud aja ning edasiviivate konstruktiivsete nõuannete eest.

1. Samuraide klassi kujunemine

1.1. Sõdalaste esiletõus

Kui otsida samuraide institutsiooni juuri, siis viivad jäljed juba Heiani ajajärku (794-1185). See oli keisri õukonna mõjuvõimu kõrgperiood, mil õukondlik aristokraatia (*kuge*) tegeles luule, kirjanduse ja rafineeritud kommete praktiseerimisega. Henshall nendib, et selle tõttu võõrduti tegelikust maailmast ja keskvalitsuse võim provintssides nõrgenes. Suurte maavalduste omanikud elasid tavaliselt õukonnas ning delegerisid oma valduste juhtimise halduritele, nt kohalikele vähemtähtsatele aristokraatidele. Aja jooksul said haldurid provintssides tegeliku võimu omajateks. Nad ümbritsesid end sõdalastega ja muutusid järjest tugevamateks.¹⁸ Ka Deal kirjeldab samasugust protsessi, öeldes, et kohalike sõdalaste esiletõusu oli tinginud *kuge* enda tegevus (või õieti tegevusetus), kes ei soovinud ise tegeleda provintssides olevate enda maade haldamisega ning palkasid selleks esindaja - maahalduri, kes omakorda ümbritses end kohalike sõdalassalkadega. Heiani ajajärku lõpuperioodil tegutsesid sellised klannid juba keskvalitsust sõltumatult ning võitlesid omavahel võimu pärast.¹⁹ Klannide võimuvõitlused soodustasid sõdalaste tähtsuse kasvu ja esiletõusu, sest nende oskustest ja distsiplineeritusest sõltus klanni olevik ja tulevik.

Tuleb rõhutada, et tol ajal ei olnud sõdalased (ehk *bushi*'d või samuraid) veel kindel suletud klass. Samurais võis saada ka näiteks talupoeg²⁰ – „samurai“ oli nimetus isanda teenistuses oleva sõdalase kohta („samurai“ tähendab „see, kes teenib“). „Sõdalast“ tähistati ka sõnaga *bushi* (vrd. sõnaga *bushidō* – „sõdalase tee“). Kuna võimuvõitlused ja arvukad lahingud nõudsid langenute arvelt pidevat sõjameeste juurdevoolu, täienesid samuraide read teistest ühiskonnakihtidest pärit inimestega. Suletud klassiks muutusid samuraid alles Edo ajastu algul, mil kehtestati range klassisüsteem. Klassi suletust võimaldas siis ka asjaolu, et lahingud samuraide ridu enam ei harvendanud ja puudus vajadus täiendada sõdalaste ridu „uue verega“.

Samuraide hulgas kehtis oma hierarhiline jaotus. Oli suur sotsiaalne ning majanduslik erinevus näiteks *daimyō* (vürsti) ja madalama astme samurai vahel. Jalaväelastel, kelle ridades oli palju talupoegade hulgast pärit sõdalasi, oli: „...vähe privileege, väike sissetulek ja madal staatus ühiskonnas...“.²¹ Kuigi sõdalaste erinevate astmete hierarhia oli olemas juba esimese, Kamakura *bakufu* ajal, oli sõdalasel võimalik hierarhias siiski ka tõusta, eriti sõdade perioodidel. Kõige

---

¹⁸ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 44-46, 48.

¹⁹ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 198, 239-240.

²⁰ *Ibid.*, lk. 198, 201.

²¹ *Ibid.*, lk. 246.

eredamaks näiteks on talupoegade hulgast väepealikuks ja riigi sõjaliseks juhiks tõusnud Toyotomi Hideyoshi.²² Sisuliselt oli ta *shōgun*, kuigi ei võtnud endale ametlikult sellist tiitlit (*shōgun* oli kõrgeim auaste, mille sõdalane võis saavutada). Kuid selline liikumine oli võimalik siiski ainult kuni Edo ajajärguni, mil Tokugawa *bakufu* kehtestas jäiga klassisüsteemi, kus mitte ainult klasside vahel, vaid ka klassi sees olevate erinevate astmete vahel liikumine oli praktiliselt võimatu²³ (kuigi mitte päris võimatu, nt adopteerimise teel).

Mõni sõna selgituseks ka *shōgun*'i kohta. *Shōgun*'i tiitel võeti kasutusele 8. sajandil, tähistades sellega väepealikke, kes võitlesid barbarite vastu.²⁴ Kui algul ei olnud see tiitel tähtsam teistest kõrgetest tiitlitest, siis aja jooksul *shōgun*'ite mõjuvõim keisri õukonnas järjest kasvas ning peagi olid nad tähtsuselt keisri järel teisel kohal. 12. sajandi lõpuks koondus *shōgun*'ite kätte juba tegelik võim, keisrid tõrjuti peamiselt tseremoniaalsesse rolli, kes täitsid nt *shintō* usurituaale.²⁵

1.2. Kamakura *bakufu* 1192–1333

Shōgun'ite võtmeroll tõi kaasa Heiani ajajärgu lõpul klannide omavahelised võitlused *shōgun*ivõimu pärast. Võidukaks osutus Minamoto samuraiklann.²⁶ Selle juht Minamoto Yoritomo saavutas 1185. aastal riigis militaarse hegemoonia ja moodustas 1192. aastal esimese *bakufu*. Seda sündmust peetakse märgilise tähtsusega pöördepunktiks, kuna sõjaväevalitsuse (*bakufu*) moodustamine tähistas monarhilise õukonna- ja aristokraatiasüsteemi valitsemise asendamist samuraide valitsemisega.

Alates esimese *bakufu* kehtestamisest aastal 1192 eksisteeris kokku kolm *bakufu*'t: Kamakura *bakufu* (ehk Kamakura ajajärk²⁷ aastatel 1192–1333), Ashikaga *bakufu* (ehk Muromachi ajajärk aastatel 1338–1573) ja Tokugawa *bakufu* (ehk Edo ajajärk aastatel 1603–1867).

Ehkki Kamakura *bakufu* loomist peetakse uue valitsemissüsteemi ajastu alguseks, ei saa seda absoluutsena võtta. Erinevalt hilisematest *bakufu*'dest ei olnud kogu võimutäius *shōgun*'i valitsuse käes. Tsiiviilvõim asus endiselt keiserliku õukonna valitsuse institutsiooni käes. *Shōgun*'il oli sõjaline võim ning ta sai õiguse määrata provintssidesse oma vasalle sõjalisteks halduriteks (*shugo*)

---

²² *Ibid.*, lk. 199, 201.

²³ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 114-115.

²⁴ Walker, Brett L. *A Concise History of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015, lk. 28.

²⁵ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 149; Klaassen, O.-M. *Jaapan läbi aegade*, lk. 62-63.

²⁶ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 53-54.

²⁷ Ajastud on saanud nimed keskvõimu asukoha järgi, näiteks Tokugawa valitsus asus Edos, tänapäeva Tōkyōs.

ja maahalduriteks (*jitō*). Henshall iseloomustab sellist kaksikvalitsemist sõnaga „koostöövalitsus“, kuigi tugevam võim oli kahtlemata *shōgun*’i käes.²⁸

Kamakura ajastul täitis samurai oma kohust lahinguväljal ning rahuajal valveteenistuses või ihukaitses, juhtis põllumajandusettevõtteid ning tegeles jahipidamisega. Olulisel kohal oli võitluskunstide (*bujutsu*) igapäevane väljaõpe. Tol ajal pandi alus sõdalaste aukoodeksile (mida hiljem Edo ajajärgul viimistleti), alguse sai eetilise tõekspidamine isanda lojaalsest teenimisest.

Kamakura ajastu lõpul kasvas rahulolematuus kesk võimu vastu. Põhjuseid oli mitu. Henshall kirjutab, et kohalikud pealikud kandsid praktiliselt kogu kulu, mis oli seotud mongolite kahe sissetungikatsega, kesk võimu poolt lubatud kompensatsiooni nad selle eest ei saanud.²⁹ Deal toob sama välja, rõhutades maaomanike võlgadesse sattumist. Ta lisab, et provintssidesse ülevaatajateks saadetud *bakufu* sõdalased löid lähedasemad sidemed sealsete sõdalaste klannidega, nt hakati kohapealse *shugo* vasallideks. Nii nõrgenesid provintssides asuvate sõdalaste sidemed Kamakuras asuva võimuga.³⁰ *Bakufu* prestiiž järjest langes ning võimsamad *shugo*’d otsustasid võimu enda kätte haarata.

1.3. Ashikaga *bakufu* 1338–1573

1333. aastal ründasid kaks võimsat *shugo*’t Ashikaga Takauji ja Nitta Yoshisada edukalt keisri asukohalinna Kyōtōt ja *shōgun*’i asukohalinna Kamakurat ning tehti lõpp Kamakura *bakufu*’le.³¹ Ashikaga sai 1338. aastal ise *shōgun*’iks ja pani aluse uuele *bakufu*’le.³²

1467. aastal puhkes Kyōtō ümbrust laastanud kodusōda (nn Ōnin-sōda), mis küll lõppes aastal 1477, kuid lahingud kandusid edasi provintssidesse, kus võitluste eesotsas olid kohalikud maa-samuraid, kes esitlesid end klannide pealikenä ja esitasid väljakutse *shugo*’de võimule. Järgnevat pea saja-aastast perioodi kutsutakse „Sõdivate riikide ajastuks“, mil korduvalt muutusid jõujooned – klannide isandad võitlesid üksteise vastu, lisaks astusid vasallid oma isandate vastu ja kukutasid nad, samuti võitles perekonna kõrvalharu endale välja võimu senise peaharu üle. *Shugo*’de asemele

---

²⁸ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 53.

²⁹ *Ibid.*, lk. 56.

³⁰ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 31-32.

³¹ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 58-59.

³² Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 67.

kerkisid esile uut tüüpi klannide valitsejad *daimyō*'d, kellel oli oma domeenides nii sõjaline kui majanduslik võim.³³

Sellist ühiskonnas toimunud jõujoonte ümbermängimist kutsuti mõistega *gekokuujō* – „alamad kukutavad ülema“. ³⁴ Juba selline väljend, rääkimata reaalsest tegutsemisest, peaks olema vastuolus sõdalase eetikaga, kus rõhutatakse lojaalsust oma isandale. Tegelikult aga osutus sel perioodil isiklik huvi ja kasu olulisemaks kui eetika.

Jaapani uuele ühendamisele panid aluse kolm üksteisele järgnenud samuraidest *daimyō*'t: esimene neist oli Oda Nobunaga, kellel läks korda 1573. aastal kukutada võimult viimane *shōgun* nõrgaks jäänud Ashikaga dünastiast. Oda Nobunaga surma järel võttis Jaapani ühendamise ülesande üle Toyotomi Hideyoshi. Olles talupoegade hulgast pärit, alustas ta sõjalist karjääri lihtsõdurina, tõustes lõpuks väejuhiks. Ta juurutas süsteemi, millega talupojad eraldati edaspidi samuraidest. Talupoegadel keelati 1588. aasta dekreediga relvade omamine (relvade ärakorjamise aktsiooni nimetati „mõõgajahiks“ (*katana-gari*)) ning seejärel, 1591. aastal, kehtestati klassivahesid rõhutavad „klasside püsivuse“ määrused. Hideyoshi surma järel võitles endale võimu välja Tokugawa Ieyasu, kes alistas konkurendid 1600. aasta Sekigahara lahingus.³⁵ Ta sai 1603. aastal *shōgun*'ks,³⁶ pannes aluse Tokugawa *bakufu*'le, mis kestis kuni Meiji restauratsioonini.

1.4. Tokugawa *bakufu* 1603–1867

1.4.1. Klassisüsteem

Tokugawa *bakufu* ajal kinnitati range hierarhiline sotsiaalne struktuur *shi-nō-kō-shō*, ehk samuraid-talupojad-käsitöölised-kaupmehed.³⁷ Struktuuri tipus seisis samuraid. Mõningal määral lahknevad erinevate autorite hinnangud selles osas, kes peale samuraide veel siia klassi kuulusid. Klaassen ütleb, et siia kuulusid ka õukonnaaristokraatia (*kuge*), vürstid (*daimyō*'d) ja väikeaadlikud.³⁸ Kuid Jansen, Henshall ja Deal ütlevad, et õukondlased olid klasside ülesed.³⁹

---

³³ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 35, 37-39, 243.

³⁴ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 66.

³⁵ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 62-67.

³⁶ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 31.

³⁷ *Ibid.*, lk. 97.

³⁸ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 153.

³⁹ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 97; Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 75; Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 203.

Kuigi klassid olid rangelt paika pandud ning erinevate klasside liikmetel ei olnud lubatud oma sotsiaalset staatust muuta, siis ei olnud see ka päris võimatu. Üheks selliseks „ukseks“ teise klassi, nagu näitab Henshall, oli adopteerimine, mis jaapani ühiskonnas oli üsna tavapärane komme.⁴⁰ Howland toob välja, et jõukad linnaelanikud maksid vaesunud, võlgades samuraidele oma poegade lapsendamise eest.⁴¹ Kuid erand kinnitab reeglit ning üldiselt olid siiski klassid kindlalt piiritletud, eriti rangelt eristati samuraid ja ülejäänud kolme klassi.⁴² Samuraidele, *shi* („õilsad inimesed“) klassi esindajatele, oli keelatud tegeleda kaubanduse ja käsitööga, nad pidid pühenduma sõjalisele väljaõppele,⁴³ korra tagamisele, *bakufu* ja *daimyō*'de teenimisele.

Samuraide osakaaluks kogu rahvastikust on erinevate autorite poolt antud 5-7%. Jansen'il on märgitud 5-6%, Henshall'il 6%, Klaassen'il 7%. Ka teised loetud autorid jäävad nende numbrite piiresse, nt Crawcour ja Vaporis.⁴⁴

Klassisüsteem *shi-nō-kō-shō* ei kajasta kogu elanikkonda. See ei hõlma teatud ühiskonnagruppe, nt munki ja preestreid, õukonnaaristokraatiat, mitmete erialade esindajaid (nt arste), tõrjutud elanikkonda *eta*'sid (tegelesid roojaste töödega) ja *hinin*'eid (nt rändnäitlejad).

1.4.2. Samuraid Tokugawa ajastul

Bakufu rajaja Tokugawa Ieyasu viis kogu riigi range kontrolli alla. Keisri ja *kuge* üle teostasid järelevalvet *bakufu* ametnikud, keisrile elamiseks eraldatud minimaalsed rahalised ressursid olid samuti reguleeritud.⁴⁵ *Daimyō*'de (neid oli ca 260⁴⁶-270⁴⁷) perekonnad pidid alaliselt elama Edos (sisuliselt olema pantvangideks) ning *daimyō*'d ise pidid samuti üle ühe aasta viibima *shōguni* juures Edos.⁴⁸ Tokugawa käsk tähendas *daimyō*'le suurt rahalist koormust, kuna ta pidi seetõttu ülal pidama kahte majapidamist. Ka sõit Edosse ja tagasi oli väga kulukas, mis vähendas oluliselt *daimyō*'de rahalist võimekust värvata endale suurt sõjaväge, mis oleks võinud *bakufu*'le ohtlikuks saada.⁴⁹

---

⁴⁰ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 75, 231.

⁴¹ Howland, D. R. *Samurai Status, Class, and Bureaucracy*, lk. 358.

⁴² Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 75.

⁴³ Klaassen, O.-M. *Jaapan läbi aegade*, lk. 69.

⁴⁴ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 105; Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 75; Klaassen, O. Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ..., lk. 153; Crawcour, E. S. *Economic change ...*, lk. 572; Vaporis, C. N. *Samurai*, lk. xxiii.

⁴⁵ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 67.

⁴⁶ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 129.

⁴⁷ Macé, F. ja M. *Edo ajastu Jaapanis*, lk. 48.

⁴⁸ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 56-57.

⁴⁹ Vaporis, C. N. *Samurai*, lk. 11; Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 76.

Daimyō'd, kes olid saanud läänid *shōgun*'ilt, jagasid omakorda maid all-läänidena enda sõltlastele ja palkasid teenistusse samuraisid, kellele maksti teenete eest peamiselt nn. riisistipendiumi (*kuramai*). Kuid riisiga maksmine ei kehtinud kõikide samuraide puhul. Ratti ja Westbrook toovad Yamanouchi klanni näitel välja, et olenevalt samurai staatusest, tema paigutusest samuraide sisemises hierarhias, määrati samuraile tema vasallitruuduse eest kasutamiseks kas maatükk või maksti tasu riisis.⁵⁰

Kuna Edo perioodil aktiivset sõjategevust ei olnud, rakendati kõrgemal astmel olevad samuraid riigi teenistusse valitsusametnikena nii pealinnas kui provintssides.⁵¹ Oleg Benesch ütleb, et samuraid „... muutusid bürokratide klassiks, kellel polnud otsest kokkupuudet sõjategevusega“.⁵² Rahuliku ametniku- ja haldurielu kõrval otsisid nii mitmedki neist väljundit eneseharimisest ja kaunite kunstidega tegelemisest (luuletamine, kalligraafia, teetseremoonia, viirukikunst, *ikebana*, maalikunst). Samuraide hulgast kerkis esile mitmeid poeete (nt Edo ajastu meisterlikumaks *haiku*'de kirjutajaks peetud Matsuo Bashō),⁵³ filosoofe (Yamaga Sokō) ja kunstnikke (Watanabe Kazan),⁵⁴ aga ka matemaatikuid (Seki Kōwa, keda peetakse Jaapani matemaatika alusepanijaks).⁵⁵

Osadest samuraidest said õpetajad võitluskunstikoolides. Samuraide vältimatu hariduse juurde kuulus võitluskunst (*bujutsu*) ning enamikes läänikoolides õpetati ja harjutati mõõgavõitlust, odavõitlust, vibulaskmist, ratsutamist ja tulirelvade kasutamist.

Madalama astme samuraid olid ametis oma isandate valve- ja kaitsesalkades, leides rakendust aeg-ajalt puhkevates talurahva ülestõusudes.

Osadest samuraidest said aga *rōnin*'id. Juba Tokugawa *bakufu* alguses oli neid tekkinud arvukalt, kuna Tokugawa ebasoosingusse sattusid paljud *daimyō*'d, kes ei olnud tema poolel võidelnud ning jäid seetõttu ilma oma valdustest. Mitmed klanniperekonnad olid hävitatud. Selliste vürstide teenistuses olnud sõdalased jäid isandata ning muutusid *rōnin*'iks ehk „ringihulkujaks“. Deal toob välja, et peale Sekigahara lahingut 1600. aastal jäi umbes 400 000 sõdalast isandata.⁵⁶ Ratti ja Westbrook kirjeldavad värvikalt *rōnin*'ite karmi ja ebakindla tulevikuväljavaatega elu. Olles sunnitud tegutsema omapäi, olid *rōnin*'id kardetud sõdalased, kes võitlesid äärmiselt raevukalt.

---

⁵⁰ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 82-84.

⁵¹ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 80.

⁵² Benesch, Oleg. *Comparing Warrior Traditions: How the Janissaries and Samurai Maintained Their Status and Privileges During Centuries of Peace*. – *Comparative Civilizations Review*, Vol. 55, No. 55 (Fall 2006), Art. 6, p. 42.

⁵³ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 453.

⁵⁴ Macé, F. ja M. *Edo ajastu Jaapanis*, lk. 204.

⁵⁵ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 425-426.

⁵⁶ *Ibid.*, lk. 323.

Osa neist ühinesid röövsalkadeks ja hoidsid hirmu all ümberkaudseid alasid, teised elatasid end *bujutsu* õpetamisega, kolmandad pakkusid oma teenuseid linnade või külade kaitsesalkade juhtidena, paljud aga otsisid uusi isandaid. *Rōnin*'id olid ohtlikud ka *shōgun*'ile, kuna algatasid ülestõuse ja vandenõusid.⁵⁷ Henshall mainib, et filosoof Yamaga Sokō oli samuti *rōnin* ning ühtlasi õpetajaks ühele kuulsast 47 *rōnin*'ist.⁵⁸

Tulenevalt samuraide erinevatest positsioonidest hierarhiaastmestikus, töökohtadest, saadavast stipendiumist, oli neil väga erinev majanduslik olukord. Benesch mainib, et paljudele sõdalastele eraldatud stipendiumid olid väikesed ning katsid vaevalt elamiseks vajalikke kulusid, samas takistasid klassidele kehtestatud reeglid neil endale lississetulekut teenida.⁵⁹

1.4.3. Samuraide eetikakoodeks

12. sajandil arenes sõdalaste moraalikoodeks (hiljem defineeritud⁶⁰ kui *bushidō*, „sõdalase tee“), mida mõjutas konfutsianism, budism ja *shintō*. Konfutsianism rõhutas *bushidō* väärtusi nagu lojaalsus isanda vastu, enesedistsipliin ja lugupidav, eetiline käitumine. Budism väljendas ükskõiksust surma vastu ning *shintō* õpetas austust esivanemate ja looduse vastu. Mõjukaimaks samurai aukoodeksit kajastavaks teoseks sai 1716. aastal valminud „*Hagakure*“ (e.k. „Lehtede varjus“), mille autoriks peetakse eraksamuraid Yamamoto Tsunetomot.⁶¹ Seal kajastatud väärtussüsteemi järgi pidi samurai alluma oma isandale ning olema valmis surmaks.⁶²

Sõdalase olulisim ülesanne pidi olema pühendumus oma isanda teenimisele. Selline pühendumus arenes kohati äärmuseni, näiteks sooritasid sõdalased rituaalse enesetapu *junshi* oma isanda surma järel, väljendades sellega ülimat ustavust ja pühendumust.⁶³ Selline ustavuse akt muutus nii üldiseks, et Tokugawa *bakufu* pidi selle 1663. aastal ära keelama, keelust üleastumise korral karistati perekonda. Enesetappude tegemine küll vähenes, kuid ei kadunud samurai traditsioonist siiski kuhugi. Näiteks keiser Mutsuhito surma järel 1912. aastal sooritas keisri matusepäeval *junshi*

---

⁵⁷ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 125-128.

⁵⁸ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 81.

⁵⁹ Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 39.

⁶⁰ Benesch toob oma töös välja, et see mõiste tuli aktiivselt kasutusele alles pärast Nitobe Inazō teose „*Bushidō: Jaapani hing*“ avaldamist 1900. aastal. - Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 46.

⁶¹ Klaassen, O.-M. *Jaapan läbi aegade*, lk. 72.

⁶² Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 102.

⁶³ Macé, F. ja M. *Edo ajastu Jaapanis*, lk. 76.

kindral Nogi Maresuke,⁶⁴ kes oli etendanud silmapaistvat osa Vene-Jaapani sõjas (1904-1905). Samuti sooritas enesetapu kindrali abikaasa.

Edo ajastu pikal sõdade-vabal perioodil, kui samuraidel puudus sõjaline rakendus ning osa neist muutus ametnikeks ja halduriteks,⁶⁵ hakati samuraisid idealiseerima.⁶⁶ Kuid vastupidiselt üldiselt levinud arvamusele ei olnud mitte kõik samuraid oma senjööriole lojalsed - Henshall kirjutab keskaegsete samuraid kohta, et üsna tavapärase oli vaenlase poole üleminek.⁶⁷ Sama asjaolu toob välja ka Deal.⁶⁸ Ratti ja Westbrook kirjeldavad Sõdivate riikide ajastut kui perioodi, kus isandate reetmine oli pigem reegel kui erand, reetmise tagajärjel hukkus ka Oda Nobunaga.⁶⁹ Ka Vaporis ütleb, et Sõdivate riikide ajastul iseloomustas samuraisid just mittelojalsus, kes oma huvide eest seistes reetsid vajadusel oma isanda.⁷⁰ Kuid Tokugawa *bakufu* rangete reeglite kehtestamise tõttu oli vasallide üle seatud kontroll ning ära võetud võimalus mässata isandate vastu. Rahu ajal oli oluline näidata mitte ainult samuraid endile, vaid ka teistele klassidele sõdalaste privileegide jätkuvat vajalikkust. Seega rõhutati samuraid olulist ühiskondlikku funktsiooni, kes olevat oma voorusliku käitumisega kogu ühiskonnale eeskujuks.⁷¹

Eetiliste õpetuste ning karmide reeglite tõhususe tõttu valitses Edo ajastu *ca* 260 aasta jooksul suhteline rahu, kasvasid linnad, arenes sisekaubandus, lõi õitsele kultuur. Paljust samuraidest said riigiteenistujad, ametnikud, õpetajad või kunstnikud. Enamasti kõrgema järgu samuraid harisid ennast mitte ainult võitluskunstide, vaid ka kirjanduse, filosoofia ja kaunite kunstide valdkonnas, nt. teetseremoonia. Samas hakkas ajastu lõpuperioodil käärima rahulolematuse *bakufu* võimu vastu, eriti madalama astme samuraid hulgas, kelle majanduslik olukord oli järjest halvenenud. Sellest lähemalt järgmises peatükis.

---

⁶⁴Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 123.

⁶⁵Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 38.

⁶⁶*Ibid.*, lk. 44.

⁶⁷Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 58.

⁶⁸Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 200, 250-253.

⁶⁹Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraid saladused*, lk. 59.

⁷⁰Vaporis, C. N. *Samurai*, lk. xxi.

⁷¹Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 47.

2. Meiji restauratsioon, reformid ja samuraide osa selles

2.1. Restauratsiooni põhjustanud tegurid

Ehkki Tokugawa valitsus püsis mitme sajandi jooksul üsna stabiilsena, langes tema prestiiž aja jooksul. Põhjuseid oli mitmeid: valitsuse finantsolukorra pidev halvenemine tõi kaasa kõrgemad maksud ja sellega seoses elanike rahutused; lisaks koges Jaapan regulaarselt loodusõnnetusi ja aastaid kestnud näljahädasid, mis põhjustasid keskvalitsusele ja *daimyo*'dele täiendavaid rahalisi probleeme ja tõi kaasa rahutusi.⁷² Eriti raske aeg langes Tempō (ka Tenpō) perioodile (1830-1844), mil mitmeid aastaid kestnud põllukultuuride hävimise ja näljahädade tõttu Jaapani kesk- ja põhjaosas hakati seda perioodi kutsuma Tempō kriisiks. *Bakufu* ei suutnud kriisiga toime tulla ning valitsuse ebaefektiivsus ja -kompetentsus kasvatasid *bakufu*-vastaseid meeleolusid ja rahutusi.⁷³ Näljahädad ei jätnud puutumata ka samuraisid – kuna hinnad oli tõusnud, samas domeeni ja riigi sissetulekud vähenenud, alandati kulude kokkuhoiuks samuraide stipendiume. Sellest aga ei piisanud ning *daimyo*'de võlad aina kasvasid.⁷⁴ Sotsiaalne hierarhia hakkas mõranema, kui madalamal astmel paiknev kaupmeeste klass kasvas üha jõukamaks, samas kui samuraid muutusid võlgade tõttu neist rahaliselt sõltuvaks.⁷⁵ Kuigi mõned üksikud *shōgun*'id üritasid reformidega olukorda parandada,⁷⁶ ei osutunud need kuigi efektiivseteks ja *bakufu* nõrgenemine jätkus.

Enamikus Jaapani ajalugu käsitlevates raamatutes ei ole eriti tähelepanu pööratud samuraiklassi suurele diferentseerumisele ning sellest tulenevatele erisustele erinevate samuraide vahel. Kui diferentseerumist on mainitud, siis üsna lakooniliselt, ilma täiendava selgituseta nagu Henshall: „Iga klassi, eriti samuraiklassi sees oli arvukaid alamjaotusi“.⁷⁷ Sellest aga ei selgu, millised need erinevused olid ja kas need võisid tekitada klassisisest hõõrumist. Seetõttu on samuraidest jäänud ühekülgne mulje ning ebaselgeks jäävad nii mõnedki ajaloolised sündmused ja seigad, sh käesoleva töö raames uuritav teema samuraide rollist Meiji restauratsioonis ja reformidega kaasaminekus või nende vastuseisus. Tekib küsimus, et miks osad samuraid olid Meiji ajajärgul

---

⁷² Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 85.

⁷³ Jansen, M. B. *The Meiji Restoration*, lk. 309.

⁷⁴ Bolitho, H. *The Tempo crisis*, lk. 120, 127-128.

⁷⁵ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 86.

⁷⁶ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 156.

⁷⁷ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 75.

agarad reformide kehtestajad ja elluvijjad, teised aga mitte. Rohkem selgust toob Deal: ta kirjeldab samuraide diferentseerumist, tuues välja näiteks Kamakura ajajärgul kehtinud sõdalaste klassi jaotuse kolme astme vahel⁷⁸ ning mainib ka kõrgema ja madalama astme samuraide privileegide erinevust.⁷⁹ Lisaks toob ta välja Tokugawa ajastu pikal suhtelisel rahuperioodil paljude samuraide süveneva sissetulekute vähenemise.⁸⁰ Diferentseerumine tingis selle, et ühed samuraid olid „auväärsemad“ kui teised, tulenevalt nende erinevast ühiskondlikust staatusest. Erinevus tingis ka sissetuleku (stipendiumi) suuruse. Kuigi Howland oma essees ei kirjelda samuraide klassi erinevaid astmeid, mainib ta samuraide vahelisi erinevusi, näidates ametikoha, stipendiumi ja sotsiaalsete privileegide mõju staatusele ning tõdeb, et madalama astme samuraide olukord oli aastaks 1800 võrreldes enamike teiste elanikega halvem.⁸¹

Ka Ratti ja Westbrook'i teos on üks vähestest, kus kajastatakse põhjalikumalt samuraiklassi sisest hierarhiat. Autorid toovad välja, et Tokugawa ajastul olid kõrgema astme sõdalased (*kyunin*), keskastme sõdalased (*gokenin*, *jikan*) ja madalama astme sõdalased (*ashigaru*).⁸² See oli üldine jaotus, sest nende astmete sees oli veel omakorda diferentseerumine. Näiteks olid sõdalaste vahel kategooriad ja astmed nii pealinnas *shōgun*'i teenistuses olevate sõdalaste, kui ka *daimyō*'te teenistuses olevate sõdalaste hulgas. Ratti ja Westbrook kirjutavad, et *shōgun*'i teenistuses olivad samuraid jaotati kahte põhikategooriasse: *hatamoto* ja *gokenin*. *Hatamoto*'d (ehk lipukandjad) olid põhimõtteliselt ihukaitsjad, teenisid ametnike või lossivahtidena, olid *shōgun*'ile kõige lähemal seisjad ja ustavaimad. Kuid ka *hatamoto*'de sees oli oma hierarhia – stipendiumi suurus olenes auastmest. *Gokenin*'id aga seisid aste madalamal kui *hatamoto*'d. Samas pidasid nad mõlemad ennast paremaks *daimyō* teenistuses olevatest samuraidest ning harvad ei olnud Edos toimunud kokkupõrked *hatamoto*'de või *gokenin*'ide ja provintsiklannide sõdalaste vahel. Konfliktid olid isegi *hatamoto*'de ja *gokenin*'ide vahel.⁸³

Ka *daimyō*'te teenistuses olivad sõdalased olid jaotatud astmetesse, mis võis klanniti ja piirkonniti varieeruda. Erinevatel astmetel olid omad privileegid, kohustused ja sissetulek. Osa sõdalastest

---

⁷⁸ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 199.

⁷⁹ *Ibid.*, lk. 203, 205.

⁸⁰ *Ibid.*, lk. 247.

⁸¹ Howland, D. R. *Samurai Status, Class, and Bureaucracy*, lk. 366.

⁸² Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 62.

⁸³ *Ibid.*, lk. 70-71.

viibisid pidevalt *daimyō* juures, moodustades nõ ihukaitseväe, teised valvasid *daimyō*⁸⁴ Edo residentsi, kolmandad teenisid provintsi valdustes.⁸⁵

Veel üks vähestest teostest, mis käsitleb klasside-sisest diferentseerumist, on Jansen'i teos, kus seisuslikest rühmadest rääkivas peatükis⁸⁶ käsitletakse põhjalikult erinevate klasside sees olevaid suuri lõhesid. Ta nendib, et elanikkonna jagamine nelja klassi vahel (*shi-nō-kō-shō*) on lihtsustatud, kuna see ei kajasta suurt hulka sellest klassijaotusest väljapoole jäävaid elanikkonna gruppe (nt õukonnaaristokraatiat, mitmete erialade esindajaid, nt arste), samuti ei kajasta see klasside-sisest keerukat hierarhiat, kus olid omakorda ülem-, kesk- ja alamklassid.⁸⁷ Samuraiklassi sees olevate astmete osas toob autor näite Tosa domeeni kohta, millest nähtub, et klassi tipus olid 11 *karō*'t ja 11 *chūrō*'t, kes olid peamiste väeüksuste juhid ja olulisemate valdkondade haldurid, neist allpool asusid omakorda alanevas järjekorras *umamawari*'d, *koshōgumi*'d, *rusuigumi*'d, ning neist omakorda veel madalamal *ashigaru*'d (jalaväelased).⁸⁸

Eelnevast selgub, kui keerukas ja diferentseeritud oli tegelikult samuraide klass. Samurail ja samurail oli väga suur vahe. Nii eesõiguste, prestiiži kui sissetulekute erinevus tekitas käärivat rahulolematust. Töö autori hinnangul on just selline diferentseerumine, erinevatesse astmetesse jagunemine ning suured erinevused nende astmete vahel üheks põhjuseks sündmustele, mis leidsid aset Tokugawa ajastu lõpul ja Meiji restauratsiooni-järgsetel reformiaastatel.

Bolitho kirjeldab, et 19. sajandi keskpaigaks olid samuraid vaesed ja demoraliseerunud, oma esivanemate haledad koopiad. Bolitho väidab, et töötades mitusada aastat bürokraatidena, olid nad oma sõjalised oskused minetanud (puudus lahingukogemus), mida näitab nende võimetus näljahädadest põhjustatud mässude ajal korda hoida. Samuraid ei õigustanud enam oma staatust ja privileege. Lisaks toob Bolitho välja, et samuraid olid alatreenitud ning halvasti varustatud, sest neil ei olnud piisavalt raha korraliku varustuse soetamiseks. Ka riigi enda kaitsevõime oli väga madal – puudusid rannakaitserajatised, laevad ja relvad olid sisuliselt jäänud kahesaja aasta tagusele tasemele. Kõik see osutas muudatuste tegemise vajalikkusele. Bolitho ütleb: „...samurai klass vajab ümberkorraldusi, värsket eesmärgitunnet, uusi relvi ja sobivat väljaõpet.“⁸⁹

---

⁸⁴ *Daimyō*'te endi sisemisest astmestikust saab lugeda teosest: Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 37-43.

⁸⁵ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 82-83.

⁸⁶ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 96-126.

⁸⁷ *Ibid.*, lk. 123-124.

⁸⁸ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 104-105.

⁸⁹ Bolitho, H. *The Tempo crisis*, lk. 126-129.

Peale sisemaiste probleemide hakkas alates 18. sajandi lõpust üha olulisemaks muutuma välissurve, kui venelased üritasid mitmel korral edutult Jaapaniga kaubanduskontakte luua. Neile järgnesid 19. sajandil teised Euroopa rahvad ja ameeriklased. Oleg Benesch'i hinnangul ei asunud Jaapan peale esimesi ohumärke veel oma kaitsevõimet tugevdama, et alles USA kommodoor Perry saabumine olevat sundinud Jaapanit astuma samme sõjaväe reformimiseks. Benesch'i sõnul: „...Jaapan rebiti lõpuks ja vastumeelselt oma isolatsioonismi unest üles.“⁹⁰ Jansen aga suhtub reservatsiooniga väitesse Jaapani eraldatusest. Ta ütleb, et Tokugawa-aegses Jaapanis oli täiesti olemas välispoliitika, kuid kuna see oli seotud eelkõige Aasia riikidega, tundub Lääneriikidele, justkui oleks Jaapan olnud isolatsioonis. Tegelikult Jaapan „... ei olnud vaimselt, kultuuriliselt ega isegi tehnoloogiliselt suletud.“⁹¹

Bolitho nendib, et *bakufu* oli 1840. aastatel silmitsi kahe probleemiga: rahulolematu rahva pidevad mässud ja välispoliitiline oht. Ta kirjeldab *bakufu* viimast katset reforme läbi viia ning järeldab, et valitsuse reageerimine kriisile ei olnud piisav.⁹²

Walker on sama meelt, osutades nii sise- kui välisprobleemidele. Sisemiste põhjustena nimetab ta talupoegade ülestõuse, suurt lõhet kaupmeeste rikkuse ja samuraide vaesuse vahel, samuti ideoloogilist muutust - järjest enam hakati rääkima keisrivõimu taastamisest. Väljastpoolt aga avaldasid mõju Venemaa laienemispüüdlused ja ameeriklaste surve lepingute sõlmimiseks.⁹³

Majanduslikud raskused ja sõjalise kaitsevõime nõrkus ei jätnud Jaapanile eriti valikut ning et vältida sõjalist konflikti,⁹⁴ oldi sunnitud sõlmima USA-ga 1854. aastal leping, millega lubati ameeriklastele avada kaks sadamat. Järgnesid konsulaar- ja kaubalepingud, millega ameeriklased said täiendavalt 6 sadamat, lisaks eksterritoriaalsuse ja tollisoodustused. Peagi pidi Jaapan sõlmima sarnased lepingud ka teiste riikidega.⁹⁵ Keisrivõimu taastajate pooldajatele oli iseäranis vastuvõetamatu lepingute eksterritoriaalsuse säte, mis tähendas, et õiguserikkumisi sooritanud ameeriklaste üle ei tohtinud kohut mõista Jaapani kohtu ega seaduste alusel, vaid seda tehti Ameerika konsulaarkohtus USA seaduste alusel. Selline lepingu tingimus andis selge sõnumi, et Jaapani seadusi peeti barbaarseks, mis solvas jaapanlasi ning lepinguid peeti õigustatult ebavõrdseteks.⁹⁶

---

⁹⁰ Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 48-49.

⁹¹ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 64, 92.

⁹² Bolitho, H. *The Tempo crisis*, lk. 116–167.

⁹³ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 143.

⁹⁴ Jansen, M. B. *The Meiji Restoration*, lk. 314.

⁹⁵ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 157-158, 160-161.

⁹⁶ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 155.

Eelpool toodud tegurid kasvatasid juba varem eksisteerinud valitsusvastaseid meeleolusid ja põhjustasid aktiivse liikumise keiserliku võimu taastamiseks, eriti ultrakonservatiivsete samuraide hulgas üha iseseisvamalt tegutsevates piirkondades nagu Chōshū ja Satsuma. Klaassen kirjeldab, kuidas need kaks varem üksteise suhtes vaenulikku klanni sõlmisid 1866. aastal omavahel liidu, eesmärgiga kukutada Tokugawa *bakufu* ja taastada keisrivõim. Neid toetasid ka teised Lõuna-Jaapani klannide samuraid, nagu Tosa ja Saga. Üritus oli edukas ning 9. novembril 1867. aastal oli viimane *shōgun* Tokugawa Yoshinobu sunnitud tagastama võimu keisrile (ehkki ta jätkas mõnda aega veel vastupanu), 15-aastane keiser Mutsuhito kuulutas ennast 3. jaanuaril 1868. aastal riigi valitsejaks ning järgnenud kodusõjas (1868-1869) õnnestus lõplikult alistada *shōgun* ja talle ustavaks jäänud klannid.⁹⁷

2.2. Reformid – kaasaegse riigi ülesehitamine

Kuigi keisrile anti ametlikult võim tagasi, tema tähtsust ja ülimuslikkust rõhutati igati, siis tegelikkuses läks reaalne valitsemine Tokugawa käest väikese grupi samuraide ja aadlike kätte. Valitsuses domineerisid peamiselt Satsuma ja Chōshū klanni mehed, kes olid madalama astme noored samuraid, ka valitsuse esimene peaminister Itō Hirobumi oli Chōshūst pärit samurai.⁹⁸ Samuti oli samuraide käes relvajõudude juhtimine (armee, laevastik, politsei).⁹⁹ Ka Deal toob välja, et ühiskonna ümberkujundamine toimus sõdalaste võimu all.¹⁰⁰ Ühegi autori seisukohad selles suhtes ei erine ning pole kahtlust, kes tegelikult riiki juhtisid.

Jaapani uued juhivad seadsid ambitsioonikad eesmärgid – saada juhtriigiks Aasia regioonis ning olla võrdväärne lääneriikidega. Jaapanlastel on olnud sajandeid uskumus, et nad on jumalate erilise soosingu all, mistõttu on nad üle teistest rahvastest (näiteks 1890. aastal allkirjastas keiser dekreedid, mis kohustas kogu hariduse rajama neljale *shintō* põhimõttele: keisri jumalikkuse tunnustamine, Jaapani impeeriumi pühaduse austamine, Jaapani ja jaapanlaste jumaliku üleoleku väitmine teiste maade ja rahvaste üle ning kohustus levitada Jaapani impeeriumi kuulsust üle kogu maailma). Jaapanlased pidasid endid väljavalitud rahvaks ning teisi barbariteks. Sellepärast oli neile alandav, kui lääneriigid olid peale surunud ebavõrdseid lepinguid.¹⁰¹ Uus valitsus otsustas teha kõik mis vajalik, et sellisest olukorrast välja tulla ning et lääneriigid võtaksid neid võrdväärse partnerina.

---

⁹⁷ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 161-163.

⁹⁸ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 96.

⁹⁹ Klaassen, O.-M. *Jaapan läbi aegade*, lk. 71-72.

¹⁰⁰ Deal, W. E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*, lk. 46.

¹⁰¹ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 88-89, 101-102.

Selle eesmärgi saavutamiseks pidi aga Jaapan välja tulema feodaalsest seisakust ja iganenud korraldusest. Uued juhid mõistsid hästi, mis on lääneriikide tugevuse ja arengu taga ning teadsid, et Jaapan peab saama lääneriikidega samaväärseks eelkõige majanduslikult ja sõjaliselt. Riigi loosungiteks said näiteks “*fukoku kyōhei*” (“rikas riik, tugev armee”) ¹⁰² ja „*oitsuke, oikose*“ („jõuame (Läänele) järele ja läheme mööda“).¹⁰³

Riiki tuli moderniseerida ning selleks võeti ette drastilised reformid. Reorganiseeriti seadusi, kaotati senine klassisüsteem, reformiti haldussüsteemi, kohtusüsteemi, politseid, sõjaväge ja mereväge. Eeskujuks võeti teiste riikide parimad lahendused, selleks saadeti delegatsioonid erinevatesse riikidesse, aastatel 1871-1873 tegi Euroopas ja USA-s ringreisi esinduslik Jaapani diplomaatiline missioon.¹⁰⁴ Veel üheks populaarseks loosungiks sai „*wakon yōsai*“ („Jaapani vaim, Lääne teadmised“).¹⁰⁵ Kuid Hirakawa Sukehiro toob välja, et tegelikult oli juba Tokugawa lõpuperioodil otsustatud Lääne saavutuste kohta rohkem teada saada ning enne Meiji restauratsiooni saadeti *bakufu* poolt välismaale kuus delegatsiooni, lisaks üliõpilasi (kokku üle kolmesaja jaapanlase). Need *bakufu* välismissioonid sillutasid teed hilisematele Meiji valitsuse välismissioonidele.¹⁰⁶

Ühena esimestest reformidest alustasid Meiji reformaatorid meetmetega detsentraliseeritud feodaalse struktuuri vastu, mida peeti Jaapani nõrkuse põhjustajaks. Alustati valitsus- ja administratiivsete üksuste muutmise. Praktiliselt kohe, kui keiser oli ennast riigi valitsejaks kuulutanud (3. jaanuaril 1868), kutsuti kokku keiserlik nõukogu, mis kaotas olemasolevad kõrgemad ametikohad ja asendas selle väiksema arvu ametnike ja nõunike hierarhiaga. Neile anti hallata riigiosakonnad, mis tegelesid rahandus-, justiits-, sise-, välis- ja militaarpoliitikaga, samuti loodi *shintō* usuosakond. Usuosakonna loomine näitas, kui oluliseks pidas uus valitsus keisri isiksusele toetumist – nii nagu tegelikult olid teinud ka *shōgun*’id. Kuu aega hiljem lisandus järelevalveosakond, kuid juba juunikuus tehti struktuurimuudatus ning osakondade arvu vähendati viiele: religiooni-, militaar-, välissuhete-, justiits- ja rahandusosakond. Need anti Täitevnõukogu kontrolli alla.¹⁰⁷

Senine domeenide ehk *han*-süsteem esindas *bakufu* valitsemisvormi, millest taheti võimalikult kiiresti vabaneda. Eesmärgiks oli luua kaasaegne, stabiilne ja tugev tsentraliseeritud riik. 1869.

---

¹⁰² Sukehiro, H. Japan's turn to the West, lk. 467.

¹⁰³ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 277.

¹⁰⁴ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 355; Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 168.

¹⁰⁵ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 97, 278.

¹⁰⁶ Sukehiro, H. Japan's turn to the West, lk. 459-460, 462.

¹⁰⁷ Beasley, W. G. Meiji political institutions, lk. 625-626.

aastal kutsus valitsus *daimyō*'sid üles oma maid (*han*'e) keisrile tagastama.¹⁰⁸ Kuidas aga õnnestus *daimyō*'sid veenda? Henshall arvab, et ei soovitud sattuda valitsuse pahameele alla.¹⁰⁹ Kuid põhjus ei saa olla nii lihtne, sest nagu olid näidanud hiljutised sündmused keisrivõimu taastamisel, oldi valmis vajadusel kehtivat riigikorda kukutama. Pealegi oli uus kord alles kehtestatud, see oli veel nõrk ning ei saanud olla kindlust, et see püsima jääb. Niisiis pole eriti tõenäoline, et iseteadlikud *daimyō*'d kartsid valitsuse meelepaha. Vlastos pakub, et *daimyō*'d käitusid traditsioonilise rivaalitseamise ja patriootilise kohusetunde ajal.¹¹⁰ See võis olla üheks põhjuseks, kuid mitte ainult. Nimelt lubati neile hüvesid, näiteks et nad jäävad edaspidigi neid maid juhtima, sest algul määrati *han*'ide kubernerideks nende endised *daimyō*'d. Lisaks said nad endale ühe kümnendiku tuludest ning valitsus tasus nende eest halduskulud.¹¹¹ Ka Beasley nimetab samu põhjusi kui Vlastos, jättes märkimata vaid halduskulude tasumise.¹¹²

1871. aastal aga viidi läbi haldusreform, mille alusel kaotati feodaalsed *hani*'d ja asendati need uue prefektuuride süsteemiga.¹¹³ Algul loodi 302 prefektuuri + 3 suurt linnapiirkonda (Tōkyō, Kyōto, Ōsaka), 1872. aastal vähendati nende arvu 72-ni ning hiljem veel 43-ni.¹¹⁴ Kuberner-*daimyō*'d kutsuti Tōkyōsse¹¹⁵ ning enamik *daimyō*'test vabastati administratiivsetest rollidest. Millega õnnestus sel korral *daimyō*'sid veenda ja vastuhakke välistada? Klaassen kirjutab, et kompensatsiooniks anti neile iga-aastast 10% suurust pensioni valduste senise sissetuleku väärtusest.¹¹⁶ Henshall toob sellele lisaks välja veel mõned põhjused: valitsus maksis kinni nende läänide võlad ning kohustus maksma ka nende samuraidest kaaskondlastele elatusraha.¹¹⁷ Ka Vlastos toob välja helde pensioni ning läänide võlgade riigipoolse tasumise.¹¹⁸

Kuid valitsus ei jäänud ainult rahalisele kompensatsioonile lootma. Ka *daimyō*'te sõjavägi demobiliseeriti ning *daimyō*'del kästi alaliselt elama asuda Tokyosse.¹¹⁹ See oli riigi poolt strateegiline käik, kuna nii katkestati igasuguse iseseisva jõubaasi omamine, kust võiks potentsiaalselt mässu alustada. Niisiis rahustati *daimyō*'d maha neile materiaalseid hüvesid pakkudes, samas võttes ära majandusliku ja sõjalise baasi. Ning ei saa öelda, et *daimyō*'d suurelt

---

¹⁰⁸ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 160.

¹⁰⁹ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 99.

¹¹⁰ Vlastos, S. *Opposition movements in early Meiji*, lk. 384.

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² Beasley, W. G. *Meiji political institutions*, lk. 631.

¹¹³ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 348; Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 99.

¹¹⁴ Beasley, W. G. *Meiji political institutions*, lk. 644.

¹¹⁵ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 348; Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 164.

¹¹⁶ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 164.

¹¹⁷ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 99.

¹¹⁸ Vlastos, S. *Opposition movements in early Meiji*, lk. 384.

¹¹⁹ *Ibid.*, lk. 385.

pildilt kadusid – osa endiste *daimyō*'de perekondade liikmetest leidsid rakendust valitsuses ning mõnel juhul on jäänud see nii tänapäevani. Näiteks endine peaminister Morihiro Hosokawa on Kumamoto *daimyō* järeltulija. Samuti tegutsevad *daimyō*'te järeltulijad ettevõtluses.

Meiji juhid mõistsid ka, et lisaks halduslikele ümberkorraldustele peavad nad samuti lõpetama feodaalse klassisüsteemi. Aastal 1869 loodi senise „samurai-talupoeg-käsitöoline-kaupmees“ süsteemi asemel uus süsteem, kus oli kolm seisust: esimene oli kõrgeadli klass *kazoku*, mis moodustati *daimyō*'de ja õukonnaaristokraatia *kuge* baasil; teine seisus oli *shizoku*, kuhu kuulusid samuraid ja madalama astme aadelkond; kolmas seisus *heimin* koosnes lihtrahvast.¹²⁰ Mida arvata selle reformi mõjust samuraidele?

Klaassen ütleb, et kuigi selle reformi järgi võiks arvata, et samuraide tähtsus vähenes, sest kui nad enne olid moodustanud koos aristokraatiaga esimese seisuse, siis nüüd olid nad eraldatud „vaid“ teise seisusesse, siis tegelikult endiste samuraide tähtsus ja mõjukus just kasvas. Suurem osa riigi kõrgematest ametikohtadest, sh ministrikohad, täideti *shizoku* seisusesse kuuluvate inimestega. Samuti valitsesid endised samuraid nii armees, laevastikus kui politseis. Seega just endised samuraid olid need, kes suunasid riigi poliitikat ja valitsemist.¹²¹

Howland'i seisukoht on sarnane, ta ütleb, et kuigi Meiji restauratsioon kaotas senised staatuseastmed, püsisid samuraid endiselt valitseva privilegeeritud eliidina. Ta lisab, et paljud uue süsteemi ametikohtadest täideti endiste samuraide poolt – erinevate hinnangute järgi 40-75%, olenevalt piirkonnast ja ametikoha tasemest¹²² (ülevaade samuraidest ametnike arvu ja osakaalu kohta aastatel 1876-1882 annab Harootunian).¹²³

Laiemat vaatenurka aga esindab Benesch, kes toob eraldi välja reformide mõju erinevatele samurai hierarhia astmetele. Ta hindab, et kõrgema astme samuraid säilitasid oma mõjuvõimu ja positsioonid, osa samuraidest said kohad valitsuses, osad säilitasid oma „erialase“ ametikoha (st kui enne oldi *shōgun*'i või *daimyō*'te vägede teenistuses, siis nüüd asuti uue valituse militaarsete organisatsioonide ridadesse). Kuid kõige enam kannatasid madalama astme samuraid, kelledest osal tuli leida uus koht teistel aladel, näiteks enne neile keelatud kaubandus- ja ettevõtlusvaldkonnas.¹²⁴

---

¹²⁰ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 165.

¹²¹ Klaassen, O.-M. *Jaapan läbi aegade*, lk. 71-72.

¹²² Howland, D. R. *Samurai Status, Class, and Bureaucracy*, lk. 374.

¹²³ Harootunian, H. D. *The Progress of Japan and the Samurai Class*, lk. 260.

¹²⁴ Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 53-54.

Ka Henshall ütleb, et kuigi osa endisi samuraisid said tööd riigihalduses, politseis, hakkas ärimeesteks või põllumeesteks, siis enamik neist ei leidnudki endale rakendust. Lisaks võeti neilt järjest ära privileege (kaotati sõjaväeteenistuse monopol, senine riigi antud elatusraha asendati ühekordse summana riigi võlakirjades, keelati mõõgakandmine). Selliste samuraide rahulolematus kasvas ning kulmineerus Satsuma ülestõusuga 1877. aastal.¹²⁵

Jansen ütleb, et vaid vähesed samuraidest, kel õnnestus tõusta valitsusse, kogesid finantsilist kindlustatust ja heaolu, kuid „...enamik neist olid selgelt kaotajad.“¹²⁶

Ühinen kolme viimase autori arvamusega, sest nagu näitas rahulolematute samuraide tegevus, ei arvanud nad, et nad oleksid reformidest võitnud – pigem vastupidi. Kuigi osa endisi samuraisid leidsid rakendust uutes ametites, siis suurem osa neist jäid kaotajateks, sest kõigile ei jätkunud auväärseid kohti valitsuses või sõjandusaparaadis, kõigil polnud ka annet või oskusi ettevõtlusega tegeleda. Seega suuremale osale samuraidest osutusid reformid kahjulikeks. Ühest küljest oli tegemist prestiiži küsimusega, et nende staatus ja õigused ühiskonnas oli langenud teiste inimestega ühele tasemele. Kuid teiseks, olulisemaks küljeks oli asjaolu, et väga paljude endiste samuraide majanduslik olukord ei olnud paranenud võrreldes Tokugawa perioodiga. Nad olid jätkuvalt vaesed, nii et - nagu osutab Harootunian - koguni ajakirjanduses nõuti meetmete kasutuselevõttu, mis aitaks lahendada samuraide vaesuse probleemi.¹²⁷

1872. aastal kuulutati välja uus haridussüsteem. Kuna haridussüsteem reformiti lääne süsteemi järgi¹²⁸ ning algaastatel kasutati koolides lääne õpikute tõlked,¹²⁹ oli mõnda aega selle ülesehitus ja filosoofia läänelikud. Kuid 1880. aastatel kerkis uus rõhuasetus, kuna valitsus püüdis võidelda liigse lääne mõju vastu. Pöörduti tagasi vanade eetiliste väärtuste juurde ning koolides tuli uuesti rohkem tähelepanu pöörata õpilaste kasvatusele konfutsianistlikus ja rahvuslikus (*shintō*) vaimus. 1890. aastal anti välja „Keiserlik haridusreskript“, milles kajastuvad konfutsianismi ja *shintō* ideoloogia jooned moodustasid hilisema Jaapani hariduse moraalse sisu. Keskseks ideoloogiaks sai lojaalsus keisri vastu.¹³⁰ Koolides tutvustati õpilastele *bushidō*-koodeksit, „samurai teed“. Kui varem kandsid samurai-ideaale (nagu lojaalsus isandale surmani) samurai klassi esindajad, siis nüüd laienes see kogu rahvale, kellele õpetati austust ja pühendumist keisrile ning kasvatati

---

¹²⁵ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 100.

¹²⁶ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 365, 367.

¹²⁷ Harootunian, H. D. *The Economic Rehabilitation of the Samurai*, lk. 441.

¹²⁸ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 166.

¹²⁹ Henshall, Kenneth G. *Jaapani ajalugu*, lk. 107.

¹³⁰ *Ibid.*, lk. 107-108.

patriotismi ja natsionalismi.¹³¹ Samuraid olid justkui kadunud, kuid nende ideaalide kandjate hulk suurenes tunduvalt. Selline (haridus)poliitika sai toimuda seetõttu, et tegelikult ei kadunud samuraid kuhugi - nemad ja nende järeltulijad domineerisid riigi valitsemises, ministeeriumides ja sõjajõududes ning suunasid riigi poliitikat – vaatamata sellele, et enam ei kasutatud nende kohta sõna „samurai“.

Jaapani muutmiseks Tokugawa-aegsest agraarmajandusega riigist arenenud tööstusliku majandusega riigiks saadeti paljud jaapanlased välismaale õppima, välismaised eksperte aga palgati Jaapanisse. Jaapan võttis üle lääne moodsad leiutised. Transpordi- ja sidevõrke parandati suurte riiklike investeeringute abil. Valitsus algatas industrialiseerimisprogrammi ning toetas otseselt ettevõtete ja tööstuste arengut, mida peeti riikliku tugevuse jaoks hädavajalikuks. Tööstus- ja tootmisettevõtted, välja arvatud sõjatööstus ja strateegiline taristu, oli suures osas erakätes (kuigi oli ka riigi käes olevaid nn piloottehaseid, mille riik oli loonud, et julgustada potentsiaalseid ettevõtjaid oma ettevõtetega alustama). 1880. aastatel sundis liigse inflatsiooni kartus valitsust müüma oma ülejäänud tehased/ettevõtted erainvestoritele, kellel olid tihedad sidemed võimulolijatega (nt Mitsubishi asutaja samurai päritolu Iwasaki Yatarō). Selle tulemusel hakkas väike rühm mehi domineerima paljudes tööstusharudes. Need said tuntuks kui *zaibatsu* ehk finantsklikk.¹³²

Reformid puudutasid ka õigussüsteemi, ilma selleta ei oleks tõustud Lääneriikide silmis õigusriikide hulka ning ei oleks võimalik olnud tühistada nendega sõlmitud ebavõrdsed lepingud. Lääneriigid pidasid Jaapani karistusi barbaarseteks, feodaalseks igandiks ning seetõttu eeldas tsiviliseeritud riikide sekka tõusmine karistusseadustiku muutmist. 1871. aastal keelati ära nt ristilöömine ja elusalt põletamine, hakati ehitama kaasaegseid (lääne eeskujuga) vanglaid.¹³³ Koostati uued tsiviil- ja karistusseadustikud, võttes eeskujuks Prantsusmaa vastava õigusloome.¹³⁴ Justiitsministeerium vastutas kohtusüsteemi korraldamise eest. 1875. aastal loodi ülemkohus, mis toimis apellatsioonikohtuna.¹³⁵

Sõjandussektori arendamine oli Jaapani jaoks suur prioriteet. Mõisteti, et modernne Jaapan vajab laiapõhjalist, kogu ühiskonda kaasavat armeed. Niisiis kehtestati 1873. aastal üldine ajateenistuskohustus.¹³⁶ Kui enne oli väeteenistus olnud ainult samuraide privileeg, siis nüüd

---

¹³¹ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 33.

¹³² Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 119-121.

¹³³ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 174-176.

¹³⁴ Sukehiro, H. *Japan's turn to the West*, lk. 473.

¹³⁵ Beasley, W. G. *Meiji political institutions*, lk. 642.

¹³⁶ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 366.

kutsuti sõjaväkke ka lihtrahvas, kuigi ohvitserkond moodustati siiski ainult samuraidest. Uus armee moodustati Preisi eeskujul (juhtivatel kohtadel domineerisid Chōshū klanni mehed) ja Briti eeskujul moodustati merevägi¹³⁷ (siin domineerisid juhtivatel kohtadel Satsuma klanni mehed). D. Colin Jaundrill, kes on uurinud Jaapani sõjaajalugu, on oma uurimuses¹³⁸ jõudnud järeldusele, et tegelikult ei olnud Meiji-aegne reform militaarvaldkonnas mitte algus, vaid hoopis kulminatsioon, mis sai tegelikult alguse juba Tokugawa bakufu lõpuperioodil (1840. aastatel), mil püüti armeed mitmete uuendustega ajakohasemaks muuta. See teooria heidab väljakutse üldlevinud versioonile, mille järgi kohustusliku ajateenistuse kehtestamise ajendiks pärast Meiji reformatsiooni oli ära hoida Lääneriikide võimalikud koloniseerimise ambitsioonid ning Jaapani suunamine riikliku võimsuse arenguteele.

Hiina ja Jaapani huvide konfliktid Koreas viisid Hiina-Jaapani sõjani (1894–1895). Jaapan alistas Hiina ja hõivas Taiwani. Jaapanit hakati nüüd rahvusvaheliselt võtma tõsisemalt, austus tema vastu kasvas ning selle kasutasid Jaapani diplomaadid osavalt ära. Riigi jaoks alandav välismaalaste eksterritoriaalsus ja konsulaarjurisdiktsioon kaotati ära aastal 1899.¹³⁹

Uued huvide konfliktid Koreas ja Mandžuurias, seekord Venemaa ja Jaapani vahel, viisid Vene-Jaapani sõjani (1904-1905). Jaapan oli jällegi võidukas. Portsmouthi rahulepinguga sai Jaapan territooriumi juurde (Mandžuuria, Lõuna-Sahhalin, Kuriili saared) ning tema tähtsus kasvas veelgi lääneriikide silmis. Kuigi leping valmistas Jaapani üldsusele suurt rahulolematust, sest Venemaalt jäi saamata loodetud sõjahüvitis, siis välispoliitiliselt oli Jaapan suutnud saavutada eesmärgi, mis oli võetud restauratsioonist alates – kasvada tugevaks kaasaegseks riigiks, saavutada tõsiseltvõetavus ja võrdväärne suhtumine lääneriikide poolt.¹⁴⁰ Vene-Jaapani sõja tagajärjel oli Jaapan tõusnud Kaug-Idas arvestatavaks jõuks. Jaapani ja USA vahel toimusid 1905. aastal kõnelused mõjusfääride osas (Taft-Katsura Memorandum).¹⁴¹ Jaapan sundis Koreale peale lepingu (1905. aasta Eulsa leping), millega Korea läks Jaapani mõjusfääri.¹⁴² Samuti 1905. aastal uuendati Inglismaaga Anglo-Jaapani allianssi (mis oli sõlmitud 1902. aastal), kajastades seal vastastikusi huve.¹⁴³ Prantsusmaaga oli enne Vene-Jaapani sõda Jaapanil olnud jahedad suhted

---

¹³⁷ Walker, B. L. *A Concise History of Japan*, lk. 177.

¹³⁸ Jaundrill, D. C. *Samurai to Soldier*.

¹³⁹ Klaassen, O. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ...*, lk. 169-170.

¹⁴⁰ Henshall, K. G. *Jaapani ajalugu*, lk. 117-118.

¹⁴¹ Wilz, John Edward. Did the United States Betray Korea in 1905? - *Pacific Historical Review*, Vol. 54, No. 3 (Aug., 1985), pp. 243–270.

¹⁴² *Ibid.*, lk. 259.

¹⁴³ Davis, Christina L. Linkage Diplomacy: Economic and Security Bargaining in the Anglo-Japanese Alliance, 1902-23. - *International Security*, Vol. 33, No. 3 (Winter, 2008/2009), pp. 146, 155.

(Prantsusmaa toetas Venemaad), kuid peale sõda muutus Prantsusmaa hoiak ning Jaapaniga sõlmiti 1907. aastal leping, kus lepitati omavahel kokku mõjusfäärides Aasias.¹⁴⁴

Meiji perioodi lõpuks 1912. aastal, mil suri keiser Meiji, oli Jaapan tõusnud industriaalseks ja sõjaliseks suurriigiks. Selleni olid ta juhtinud endised madalamast astmest pärit samuraid.

---

¹⁴⁴ Kowner, Rotem. *Historical Dictionary of the Russo-Japanese War*. Historical Dictionaries of War, Revolution, and Civil Unrest. Lanham, MD: Scarecrow Press, 2006, lk. 124.

3. Vastuhakk ja leppimine.

Reformid tugeva tsentraliseeritud riigi loomiseks ei kulgenud probleemideta. Talupojad mässasid uue ajateenistuse seaduse vastu, külad maamaksu arvestamise põhimõtete muutmise vastu. Samuti tõusis üles üsna arvestatav osa samuraisid.¹⁴⁵

Ühe reformina oli kaotatud seni valitsenud feodaalne klassisüsteem ning asendatud uuega, kus samuraid asusid teises, *shizoku* seisuses. Samuraid kui ühiskonnakiht kadus, endised samuraid - nüüdsed *shizoku*'d - pidid kohanema uute oludega. See õnnestus kellel vähem, kellel rohkem vastavalt nende oskustele ja võimetele. Osa samuraisid said tööd riigi- ja kohalike omavalitsuste ametnikena, teised moodustasid Jaapani uue armee ja sõjalaevastiku ohvitserkonna põhiosa. Kuid samuraide arv oli 1868. aastal koos sõltlastega peaaegu kaks miljonit,¹⁴⁶ (Harootunian toob välja 1,8 milj, ehk umbes 400 000 peret¹⁴⁷), seega oli selge, et kõigile riigiametites ja ohvitserkonnas kohti ei jagu. Mida tegid ülejäänud? Osa neist asus tööle haridussüsteemi.¹⁴⁸ Abistamiseks endistel samuraidel leida rakendust ja lahendamaks tööpuuduse probleemi, töötas riik välja *shizoku jusan* programmi (ehk samuraide rehabilitatsioonipoliitika).¹⁴⁹ Selle raames õhutati mitmete soodustuste näol samuraisid siirduma maapiirkondadesse ning võtma kasutusule uusi põllumajandusmaid. Samuti julgustati tegelema ettevõtlusega ja asutama uusi ärisid. Kuid sellele vaatamata osa endisi samuraisid ei leidnud oma kohta uues, muutunud ühiskonnas.

Kui algselt oli samuraidele määratud aastased pensionid (mis tegelikult enamikel samuraidest olid isegi toimetulekutoetustest väiksemad), siis sundis rahaline surve riiki need peagi muutma intressi kandvate, kuid mittekonverteeritavate võlakirjade ühekordseteks makseteks. Paljudel endistel samuraidel aga puudusid ärikogemused ja nad kaotasid oma raha.¹⁵⁰ Samuti kahandas inflatsioon nende väärtust.¹⁵¹ Lisaks võeti 1876. aastal samuraidelt ka nende sümboolsed privileegid, nagu mõõgakandmine avalikus kohas ja keelati samuraidele omane soeng.¹⁵² Kuigi samuraid moodustasid armee ja laevastiku ohvitserkonnas põhiosa, siis üldpildis võttis 1873. aastal loodud

---

¹⁴⁵ Vlastos, S. Opposition movements in early Meiji, lk. 367.

¹⁴⁶ *Japan from 1850 to 1945 : The Meiji restoration : Abolition of feudalism.* Encyclopædia Britannica.

¹⁴⁷ Harootunian, H. D. *The Economic Rehabilitation of the Samurai*, lk. 433.

¹⁴⁸ Harootunian, H. D. *The Progress of Japan and the Samurai Class*, lk. 262.

¹⁴⁹ *Ibid.*, lk. 260, 263.

¹⁵⁰ Vlastos, S. Opposition movements in early Meiji, lk. 385, 388; Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 368.

¹⁵¹ Crawcour, E. S. Economic change in the nineteenth century, lk. 607.

¹⁵² Vlastos, S. Opposition movements in early Meiji, lk. 392.

riiklik sõjaväeteenistuse süsteem samuraidelt ära sõjaväeteenistuse monopoli.¹⁵³ Seega kaotati samuraide privileegid järk-järgult erinevate reformide elluviimise tagajärjel.

Osale samuraidest põhjustasid reformid rahulolematust ja nii sai alguse rida samuraide vastuhakke. Kõige tõsisemad mässud toimusid edelas, kus restauratsiooni-liikumine oli alguse saanud ja sõdalased ootasid seetõttu kõige suuremat tunnustust ja kasu. Aastatel 1874-1877 toimunud ülestõusud väljendasid rahulolematust reformidega, mis jätsid samuraid ilma nende staatusest ning ei parandanud nende majanduslikku olukorda. Samas juhib Vlastos tähelepanu, et ülestõusu juhid olid tegelikult needsamad Jaapani edelaosast pärit samuraid, kes olid olnud aktiivsed keisrivõimu taastamise eest võitlejad ning keda oli nende teenete eest rikkalikult tasustatud ja kes olid ise osalenud ka reformide läbiviimises. Seega nende puhul ei saa rääkida halvast majanduslikust olukorrast või prestiiži puudumisest. Vlastose hinnangul olid juhtide puhul põhjuseks isikutevahelised konfliktid ja rivaalitsemine, provintssides oldi keskvalitsuse kasvava võimu ja enesekehtestamise vastu.¹⁵⁴ Juhtide osas võib hinnanguga nõustuda, kuid provintside puhul suhtusin sellesse reservatsiooniga, sest sel juhul oleks ülestõus haaranud rohkem piirkondi, mitte ei oleks piirdunud vaid põhiliselt Edela-Jaapaniga. Pigem võib öelda, et mässasid need piirkonnad, kus asusid liidrivõimekusega samuraid, kellel olid vastavad isikuomadused ja sobivad võimalused – sinna kogunesid teised rahulolematud samuraid ning ühiselt astuti välja valitsuse vastu.

Viimane ja kõige suurem vastuhakk toimus 1877. aastal Edela-Jaapanis Satsumas, mida juhtis restauratsiooni üks võtmeisikuks olnud ning uues valitsuses osalenud Saigō Takamori.¹⁵⁵ Loomulikult tekib küsimus, miks Saigō esindas valitsusvastast ülestõusu. Henshall toob välja, et selle põhjuseks said erimeelsused valitsuse poliitikas. Nimelt 1873. aastal tekkisid Saigō Takamori lahkarvamused ülejäänud valitsuskabinetiga kahel teemal: Jaapani läänestumine ning Korea okupeerimine (mida Saigō ägedalt pooldas). Arvatavasti oli soovi taga Koread rünnata Saigō kui vana kooli samurai soov anda tööta ja tegevusetu jäänud samuraidele uuesti eesmärk, et nad saaksid ennast väarikana tunda. Aga kui Saigō ettepanek Koread rünnata lükati tagasi, võttis ta seda väga isiklikult. Ta astus riiginõukogust tagasi ja naasis koos pooldajatega oma sünnilinna Kagoshimasse (Satsuma lääni keskusesse). Järgnevate aastate jooksul kogunes Kagoshimasse hulk reformide käigus tööta ja peremeheta jäänud endisi samuraisid.¹⁵⁶ Kuid mitte ainult – ka need

---

¹⁵³ *Ibid.*, lk. 370.

¹⁵⁴ *Ibid.*, lk. 382-383.

¹⁵⁵ Henshall, Kenneth G. *Jaapani ajalugu*, lk. 100-101.

¹⁵⁶ *Ibid.*

järgisid tema eeskuju, kellel oli küll teenistukoht armees või riigiparaadis olemas, kuid kes jagasid Saigō seisukohti.¹⁵⁷

1877. aastat võib pidada tähiseks, kus lõplikult selgus, et vanast süsteemist pärit samuraide aeg on möödas. Satsuma ülestõususus said traditsioonilise samurairelvastusega sõdalastest ülestõusnud ja nende toetajad lüüa uuelt, moodsa relvastusega keisri armeelt. Otsustavas Shiroyama lahingus hävitati ülestõusnud samuraide väed, Saigō Takamori sai surmavalt haavata ja lõpetas elu *seppuku* teel. Saigō't peetakse viimaseks n-ö tõeliseks samuraiks.

Lüüasaamise põhjusena toob Jansen välja, et mässud piirdusid vaid samuraidega (ei kaasatud teisi elanikke), lisaks ei teinud mässuliste juhid üksteisega koostööd, mistõttu õnnestus valitsusel nad teineteise järel likvideerida.¹⁵⁸ Vlastos ütleb omakorda, et ülestõusnute armee oli tunduvalt väiksem kui valitsusjõudude armee. Samuti olid valitsusväed varustatud piisaval hulgal relvade ja laskemoonaga, kuid Satsuma ülestõusnutel oli sellest kogu ülestõusu jooksul puudus. Lisaks ei haaratud kaasa teisi regioone – ülestõus jäi lokaalseks.¹⁵⁹ Koostöö ja ühise mobiliseerimise suutmatuse põhjuseks peab Vlastos organisatsiooniliste ressursside puudumist, kuna Meiji reformide tulemusel olid lõhutud samuraide klassile üldiselt omased traditsioonilised struktuurid.¹⁶⁰

Vlastos nendib, et suurema osa lääne teadlaste arvamused lähevad lahku jaapani teadlaste arvamusest selles osas, miks opositsiooniliikumised ei suutnud valitsuse tegevust või reformide elluviimist takistada. Kui enamuse lääne teadlaste arvates oli tegu suhteliselt rahumeelse üleminekuga modernse ühiskonna poole, mille tagasid üldised põhiväärtused nagu ühiskondlik konsensus ja lojaalsus keisrile, siis teise poole arvamus järgi oli põhjuseks Meiji valitsuse autokraatlikkus, kelle kontrolli all olid ka jõustruktuurid. Vlastose hinnangul aga ei võta kumbki pool arvesse erinevate sotsiaalsete jõudude mitmekesisust.¹⁶¹

Opositsiooniliikumiste ohjamises tuleb tunnistada valitsuse oskuslikku tegevust. Erinevalt Tokugawa *bakufu* võimetusele kriise hallata ja neid lahendada osutusid Meiji valitsuse juhid nutikateks poliitikuteks, kes osavalt tegutsedes suutsid võimalikud protestiliikumised tõrjuda või maha suruda. Edu tagasid neile ka mitmed aste-astmelt läbiviidud reformid, mille abil lõhuti senised struktuurid, millel olid mässude organiseerimise kogemused.

---

¹⁵⁷ Vlastos, S. *Opposition movements in early Meiji*, lk. 388.

¹⁵⁸ Jansen, M. B. *The Making of Modern Japan*, lk. 369-370.

¹⁵⁹ Vlastos, S. *Opposition movements in early Meiji*, lk. 399-401.

¹⁶⁰ *Ibid.*, lk. 429.

¹⁶¹ *Ibid.*, lk. 367-368.

Tegelikult oli Meiji noor valitsus juba algusaastatel teadlik, et arvestades suurt hulka endisi samuraisid, on oluline tegeleda küsimusega nende integreerimisest ühiskonda. Oli ilmne, et põhiliseks probleemiks on endiste samuraide majanduslik olukord. Seega tuli leida lahendusi nende tööhõivele. Harootunian kinnitab, et kui kaotati ära samuraide sotsiaalsed, poliitilised ja majanduslikud privileegid, tajus valitsus samas ka sellega kaasnenud vastutust leida arvukale samuraidele ühiskonnas rakendus. Selleks töötas valitsus välja spetsiaalse programmi, nn *shizoku jusan* rehabilitatsioonipoliitika, mida rakendati aastatel 1868-1889. See nägi ette samurai perekondade kaasamist põllumajanduse ja tööstuse arengusse, andes neile selleks mitmeid soodustusi ja abi. Valitsus ergutas maapiirkondadesse väljarännet ning uute haritavate maade kasutuselevõttu. Julgustati asutama äri- ja tööstusettevõtteid, alustades keraamikapoodidest kuni laevaehitusettevõtteni. Nende sammude toetuseks loodi võimalused vajalike rahaliste vahendite soodsa laenamiseks ning loodi keskpanga filiaale tagamaks investeringute turvalisust. Kui samuraide pensionite väljamaksed vahetati võlakirjadeks, sai neid vahetada ja kasutada tagatisena keskpanga filiaalide asutamisel. 1882. aastaks oli samuraide omanduses vähemalt 75% nende pankade aktsiatest.¹⁶²

Oma töös tõdeb Harootunian, et kuigi majandusele tervikuna oli rehabilitatsiooniprogrammil arvestatav mõju, ei suutnud see siiski täita oma põhilist eesmärki, sest ei leidnud püsivat lahendust samuraide töötuse probleemidele ega taganud rahuldavat finantsilist kindlustatust.¹⁶³ Põhjuseid on siin mitmeid. Välja võib tuua puudulikud oskused ja kogemused äritegemisel, mistõttu paljusid vastloodud ettevõtteid ei saanud majanduslik edu ning nad olid sunnitud lõpetama oma tegevuse. Samuti puudus paljudel endistel samuraidel oskus või soov tegeleda põlluharimisega. Oma osa oli ka samuraiklassi traditsioonidel, mille mõju ei kadunud ju üleöö, seetõttu oli tihti raske ületada lõhet vana ja uue eluviisi vahel. Kuid ebaõnnestumiste põhjused ei olnud mitte ainult üksikisikute taga, vaid olulist osa mängisid ka uue riigi enda rahutud ja ebaküpsed majandusolud, mis samuti mõjutasid ettevõtete stabiilsust.¹⁶⁴

Ehkki eelpool nimetatud meetmed ei lahendanud enamike endiste samuraide finantsprobleeme, oli neil siiski kaheplaaneline mõju. Ühelt poolt anti signaal, et valitsus ei suhtu ükskõiksusega endiste samuraide muresse, vaid otsib sellele lahendusi. Teiselt poolt aitas *shizoku jusan* riigi majanduse arengule oluliselt kaasa, ergutades ettevõtlust ja luues uusi töökohti. Tänu valitsuses ette võetud erinevatele meetmetele kujunesid protestiliikumised väiksemaks kui nad oleks võinud olla. Kui

---

¹⁶² Harootunian, H. D. *The Economic Rehabilitation of the Samurai*, lk. 433-437, 440-442.

¹⁶³ *Ibid.*, lk. 435.

¹⁶⁴ *Ibid.*, lk. 441, 443.

välja arvata see osa samuraidest, kes tõusid üles 1870. aastatel peamiselt Edela-Jaapanis, siis tegelikult endiste samuraide üldarvust suurem osa siiski ei mässanud, vaid olid leppinud oma olukorraga uues ühiskonnas. Selle leppimise üheks näiteks oli ka Satsuma ülestõusus osalenud valitsusväed, kelle isikkooseisu ei moodustanud sugugi mitte ainult lihtrahvas ja talupojad, vaid ka arvestatav hulk *shizoku*'sid,¹⁶⁵ ehk endisi samuraisid. Samuti olid valitsusvägede ohvitserid enamuses endised samuraid.¹⁶⁶ Uue olukorraga harjumisele ja leppimisele aitasid kindlasti kaasa ka samuraide õpetuse aluseks olevad väärtused, nagu distsipliin, ustavus, lojaalsus – *bushidō* ideaalid olid endiselt au sees. Keisrivõimu taastamisest alates rõhutati keisri ülimalt rolli ning keisrile püüti suunata endiste samuraide lojaalsus, mis neil oli enne olnud oma isandate suhtes.

Eelnevast uurimusest selgus, et samuraide klass oli äärmiselt mitmetahuline, sõltuvalt kohast klassisiseses hierarhias erinesid samuraide privileegid, staatus ja majanduslik olukord. Kuidas reageeriti reformidele, sõltus mitmest asjaolust. Kõigepealt, kas majanduslik olukord olid paranenud, kas uutes valdkondades (nt ettevõtluses või põllumajanduses) oldi edukad või mitte, kas ühiskondlik staatus oli tõusnud (nt mitmed madalama astme samuraid tõusid valitsusse) või vähemalt samaks jäänud (nt enne oldi *daimyō* sõjalises teenistuses, nüüd saadi tööd armees, mereväes või politseis). Olenes ka inimese ideoloogiast ja tõekspidamistest, sest isegi kui oldi saavutanud märkimisväärne tõus staatuses, võis vastuolu valitsuse poliitikaga viia tõsise vastuhakuni (nt Saigō Takamori). Oma osa mängis ka sügavalt juurdunud eetikakoodeks - lojaalsus ja ustavus - kas tõusti valitsuse vastu või lepiti vaikselt reformidega olenes sellest, kelle suhtes lojaalsust rohkem tunti, kas keisri vastu (selle heaks töötas ka riigi propagandamasin) või karismaatiliste juhtide vastu, kes otsustasid valitsuse vastu mässata.

Peale Satsuma ülestõusu mahasurumist ning valitsuse rakendatud rehabilitatsiooniprogrammi oli 1880. aastate lõpuks ühiskonnast kõrvaldatud aktiivse rahulolematuse oht. Endised samuraid olid leppinud (või sunnitud leppima) olukorraga ning enamus neist leidnud endale koha uues ühiskonnakorralduses. Nad olid tegevad erinevates valdkondades: valitsuses, armees, politseis, hariduses, kaubanduses, tööstuses, põllumajanduses. Teel sinna oli olnud nii kaotajaid kui võitjaid.

---

¹⁶⁵ Jaundrill, D. C. *Samurai to Soldier*, lk. 145.

¹⁶⁶ Benesch, O. *Comparing Warrior Traditions*, lk. 52.

Kokkuvõte

Samuraisid mainitakse esmakordselt Heiani ajajärgul. Aristokraatia ja provintside kohalikud pealikud palkasid enda teenistusse sõdalasi, kes kaitsesid isandat, tema maid, aga võitlesid ka „barbaritega“. Sedamööda kuidas kasvas klannipealike tugevus ja mõju, kasvas ka sõdalaste tähtsus. Klannide omavahelistes võimuvõitlustes tulid järjest võimule mitmed suguvõsad, kes allutasid keisrivõimu oma taatele ning rajasid sõjaväelised valitsused ehk *bakufu*'d.

Samuraid ei olnud alguses kindel suletud ühiskondlik klass, selleks muututi alles Tokugawa *bakufu* ajal. Sellele vaatamata oli juba siis samuraide hulgas staatuslik hierarhia ning vahe näiteks jalaväelase ja väejuhi privileegide, sotsiaalse staatuse ning majandusliku olukorra vahel oli väga suur.

Samuraide põhiline funktsioon ja eesmärk oli võidelda, seega oli enne Edo ajastut valitsenud poliitilised olud ning võimuvõitlused neile sobivaks keskkonnaks. Kuigi sõdalaste eetikakoodeks sai alguse juba Kamakura *bakufu* ajal, osutas 1467. aastal puhkenud kodusõda ja sellele järgnenud „Sõdivate riikide ajastu“, et tolleaegseid samuraisid ei kammitsenud vandetootus ega lojaalsus oma isandale. Reetmine oli pigem reegel kui erand.

Edo ajastul aga kehtestas Tokugawa *bakufu* ranged reeglid ja kontrolli kõigile ühiskonnaklassidele. Tänu sellele õnnestus ohjes hoida ka seni taltsutamatud *daimyō*'d ja nende vasallid. Just sel ajajärgul viimistleti samuraide eetikakoodeks *bushidō*, mida on mõjutanud konfutsianism, budism ja *shintō* ning samuraidest kujunes idealiseeritud pilt. Samuraid seisid klassihierarhia tipus. Klassisisene diferentseerumine oli veelgi suurem kui varasematel aegadel. Hierarhiline astmestik oli nii *shōgun*'i kui *daimyō*'te teenistuses olevate samuraide osas. Erinevad astmed ja teenistuskohad tähendasid ka erinevaid privileege, prestiiži ning sissetulekut.

Tokugawa *bakufu* lõpuperioodil kasvas aga rahulolematust keskvõimu vastu. Seda põhjustasid loodusõnnetused ja ilmastikus tekkinud ikaldused, näljahädad ja haigused, mis omakorda põhjustas finantsolukorra halvenemist nii riigi kui üksikisikute tasandil. Maksud ja hinnad tõusid, sissetulekud vähenesid. Keskvõim ei suutnud operatiivselt probleemidega tegeleda. Lisaks sisemaistele hädadele lisandus välisoht, kui lääneriigid survestasid Jaapanit sõlmima ebavõrdseid lepinguid. Järjest enam hakkas levima ideoloogia keisrivõimu taastamiseks. Selle liikumise taga oli arvestatav hulk samuraisid, kes olid rahulolematud riigis kujunenud olukorraga. Peamiselt just

madalama astme samuraid ei näinud senises süsteemis enam jätkusuutlikkust. Satsuma ja Chōshū madalama astme samuraide eestvedamisel said alguse revolutsioonilised sündmused, mis sundisid *shōgun*'i 1867. aastal võimust loobuma ning taastasid 1868. aasta jaanuaris keisrivõimu.

Kui enne oli Jaapanit valitsenud *shōgun* ja tema valitsuses olnud kõrgema astme samuraid, siis nüüd kuulus võim ametlikult küll keisrile, kuid tegelikult oli see väikese grupi endiste samuraide ja aadlike käes, kus domineerisid madalama astme samuraid. Uued juhid seadsid eesmärgiks tõsta Jaapan modernseks, arenenud ja tõsiseltvõetavaks riigiks, kellesse lääneriigid suhtusid kui võrdsesse partnerisse. Selleks võeti ette arvukalt kardinaalseid reforme, mis muuhulgas kaotati ära senine klassisüsteem ning muudeti haldussüsteemi ja militaarvaldkonda.

Reformide mõju endistele samuraidele oli kahetine ning seetõttu on vastandlikud seisukohad selles suhtes, kas endised samuraid võitsid või kaotasid sellest. Saab nõustuda nende uurijatega, kes arvestavad kunagisest klassisüsteemist pärit suuri erinevusi samuraide staatustes ja majanduslikus olukorras. Ühiskonnas heale järjele ja juhtivatele kohtadele sai vaid väike osa endistest samuraidest. Suurem osa pidid leidma endale ühiskonnas uue rolli kas põllumajanduses, ettevõtluses või mõnes muus valdkonnas. Kuna samuraidel vastavad kogemused (ja vahel ka tahtmised) puudusid, ei olnud harvad ka ebaõnnestumised. Kuigi endisi samuraisid püüti ühiskonda integreerida ka valitsuse spetsiaalse abiprogrammiga (*shizoku jusan* programm ehk rehabilitatsioonipoliitika), ei aidanud see parandada samuraide finantsilist seisukorda ning paljud elasid jätkuvalt vaesuses. Seega reformid tõid kasu vähesele hulgale endistest samuraidest, sest nende staatus ja privileegid kaotati ning majanduslik olukord ei paranenud. Üldistatult võib öelda, et samuraid (suurem osa nendest) olid reformide käigus peamised kaotajad. Mis on irooniline, sest oli ju Meiji restauratsioon teoks saanud just nimelt tänu samuraidele.

Reformidega ei lepitud sugugi mitte kõigi endiste samuraide poolt. Osa nendest tõusid valitsuse vastu üles relvastatud vastuhakule. Suurim ja viimane ülestõus toimus 1877. aastal Satsumal, kuid suruti maha arvuliselt ülekaalukama ja paremini relvastatud valitsusvägede poolt. Samas suurem osa endistest samuraidest ei mässanud, vaid leppisid oma uue olukorraga. Indikatsiooniks sellele on ka asjaolu, et Edela-Jaapanis toimunud ülestõusuga ei ühinenud teised Jaapani piirkonnad. Samuti tuleb tunnustada valitsuse noorte poliitikute tarkust, kel õnnestus järkjärguliselt elluviidud reformidega, *shizoku jusan* programmi ning osava diplomaatiaga saavutada seda, et protestiliikumised kujunesid väiksemaks kui oleks võinud. Leppida aitas endistel samuraidel ka nende moraalikoodeks, mille aluseks on ustavus ja lojaalsus (Meiji restauratsioonist alates rõhutati lojaalust keisri vastu).

Samuraidel oli alates 12. sajandist suur mõju Jaapani ühiskonnale. Samuraide kultuuri ja nende filosoofia mõju ulatub ka tänapäeva. Mõningad samuraide traditsioonid on jätkuvalt au sees, näiteks nende võitlustreeningud ja -õpetused on olnud aluseks Jaapani võitluskunstidele (*jūdō*, *kendō*) mida harrastatakse tänapäeval mitte ainult Jaapanis, vaid üle kogu maailma. Ehkki samuraide klassi ja samuraisid enam ei ole, on püsima jäänud nende vaim(sus), mida järgitakse endiselt paljude poolt. Oscar Ratti ja Adele Westbrook on veendunud, et ka tänapäeval ei ole jaapanlaste hingest kadunud *bushi* vaim.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Ratti, O. & Westbrook, A. *Samuraide saladused*, lk. 35.

Summary

The Impact of the Meiji Restoration on the Samurai Class: Reconciliation with the Reforms

The aim of the bachelor thesis is to analyze the impact of the post-Meiji restoration reforms on the samurai class: what reforms were carried out, how they were adopted by the samurai, whether the reforms were easily accepted or were there contradictions, how they were adapted and why they were eventually reconciled.

In this work, the views of various well-known historians on this topic have been used as research material. The works of Marius B. Jansen and Brett L Walker provide a thorough overview of important events in Japanese history. The works of Constantine Nomikos Vaporis, D. Colin Jaundrill, Harry D. Harootunian, Douglas R. Howland and Oleg Benesch deals specifically with the samurai topic.

The first chapter deals with the formation of the samurai class and the events that influenced it. In addition, the chapter introduces the Tokugawa-era class system, the role of samurai in this period of relative peace, and the code of ethics that influenced samurai teaching. The first chapter helps to understand the social background and situation that had developed before the Meiji restoration.

The second chapter analyzes the causes of Meiji restoration, the differentiation of samurai within the class, and the role of samurai in the restoration of emperor power. The reforms carried out are described in more detail. The question of the role played by the samurai at various events and how the impact of the reforms of the Meiji period on samurai has been reflected by various authors is addressed here.

The purpose of the third chapter is to explain the nature and extent of the conflicts that have arisen as a result of the reforms. The question of how the reforms were adopted by the samurai, whether they were easily accepted or confronted, and where the samurai blended into the society is addressed here.

In the final period of the Tokugawa bakufu, dissatisfaction with the central government grew. There were several reasons. Disasters, famines and diseases caused by natural catastrophes and weather caused economic difficulties at both national and individual levels. The central

government was unable to deal with the problems operationally. In addition to domestic woes, there was an external threat as the Western countries pressured Japan to enter into unequal agreements. The ideology of restoring emperor power began to spread. Mainly under the leadership of the lower-ranking samurai of Satsuma and Chōshū, who were dissatisfied with the situation in the country and no longer saw sustainability in the current system, the shōgun was forced to relinquish power in 1867 and regained emperor power in January 1868.

Although officially the emperor had the power, in fact it was actually in the hands of a small group of former samurai and nobles. The aim of the new leaders was to make Japan a modern and developed country that Western countries would treat as an equal partner. Numerous cardinal reforms were undertaken, which also directly affected the samurai - the former class system and the privileges of the samurai were abolished, and the administration and the military service were reformed.

The answer to the question, whether the former samurai won or lost from the reforms, is that most of them lost. Only a small number of former samurai gained well-being and leadership in the society. Most of them had to find a new role, either in the agriculture, business or some other field. As samurai lacked experience (and sometimes willpower), failures were not uncommon. Although efforts were made to integrate former samurai into the society through a special government assistance program (*shizoku jusan* program, or rehabilitation policy), this did not help to improve the samurai's financial situation and many continued to live in the poverty.

Reforms were by no means accepted by all of the former samurai. Armed uprisings took place in southwestern Japan. At the same time, most of the former samurai did not rebel, but came to terms with their new situation. This is also proved by the fact that other regions of Japan did not join the uprising in southwestern Japan. The wisdom of the young government politicians, who had succeeded in gradually implementing reforms, the *shizoku jusan* program and skilful diplomacy, must be recognized. Because of these politicians, the protests were smaller than what they could have been. The former samurai were also helped to reconcile by their moral code based on loyalty (since Meiji's restoration, loyalty to the emperor was emphasized).

Kasutatud kirjandus

Beasley, William G. Meiji political institutions. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 618–673.

Benesch, Oleg. *Comparing Warrior Traditions: How the Janissaries and Samurai Maintained Their Status and Privileges During Centuries of Peace*. – *Comparative Civilizations Review*, Vol. 55, No. 55 (Fall 2006), Art. 6, pp. 37-57.

Bolitho, Harold. The Tempo crisis. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 116–167.

Crawcour, E. Sydney. Economic change in the nineteenth century. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 569–617.

Davis, Christina L. Linkage Diplomacy: Economic and Security Bargaining in the Anglo-Japanese Alliance, 1902-23. – *International Security*, Vol. 33, No. 3 (Winter, 2008/2009), pp. 143-179.

Deal, William E. *Keskaeg ja uusaeg Jaapanis*. Tallinn: Tänapäev, 2009.

Harootunian, Harry D. *The Progress of Japan and the Samurai Class, 1868-1882*. – *Pacific Historical Review*, Vol. 28, No. 3. (Aug., 1959), pp. 255-266.

Harootunian, Harry D. *The Economic Rehabilitation of the Samurai in the Early Meiji Period*. – *The Journal of Asian Studies*, Vol. 19, No. 4 (Aug., 1960), pp. 433-444.

Henshall, Kenneth G. *Jaapani ajalugu: kiviajast suurriigini*. Tallinn: Valgus, 2010.

Howland, Douglas R. *Samurai Status, Class, and Bureaucracy: A Historiographical Essay*. – *The Journal of Asian Studies*, Vol. 60, No. 2 (May, 2001), pp. 353-380.

Jansen, Marius B. *The Making of Modern Japan*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press, 2000.

Jansen, Marius B. The Meiji Restoration. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 308–366.

Jaundrill, D. Colin. *Samurai to Soldier: Remaking Military Service in Nineteenth-Century Japan*. Ithaca, New York: Cornell University Press, 2016.

Klaassen, Olaf. *Aasia ja Aafrika 16.-19. sajandil ning kontaktid Eestiga*. Tartu: Tartu Ülikool, 1994.

Klaassen, Olaf-Mihkel. *Jaapan läbi aegade. Lühike valiktemaatiline ülevaade Jaapani ajaloost*. Tallinn: Argo, 2008.

Macé, Francois ja Mieko. *Edo ajastu Jaapanis*. Tallinn: Odamees, 2013.

Ratti, Oscar & Westbrook, Adele. *Samuraide saladused: feodaalaja Jaapani võitluskunstid*. Tallinn: Kirjastus Ilo, 2007.

Sukehiro, Hirakawa. Japan's turn to the West. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 432–498.

Vlastos, Stephen. Opposition movements in early Meiji, 1868-1885. – *The Cambridge History of Japan, Volume 5: the Nineteenth Century*. Ed. by Marius B. Jansen. New York: Cambridge University Press, 2008, pp. 367–431.

Walker, Brett L. *A Concise History of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

Wilz, John Edward. Did the United States Betray Korea in 1905? – *Pacific Historical Review*, Vol. 54, No. 3 (Aug., 1985), pp. 243–270.

Teatmeteosed

Japan from 1850 to 1945 : The Meiji restoration : Abolition of feudalism. Encyclopædia Britannica <https://www.britannica.com/place/Japan/The-fall-of-the-Tokugawa#ref23188> (29.06.2020)

Kowner, Rotem. *Historical Dictionary of the Russo-Japanese War*. Historical Dictionaries of War, Revolution, and Civil Unrest. Lanham, MD: Scarecrow Press, 2006.

Vaporis, Constantine Nomikos. *Samurai: An Encyclopedia of Japan's Cultured Warriors*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2019.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Sander Štenov**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose bakalaureusetöö „**Meiji restauratsiooni mõju samurai klassile: leppimine reformidega**“, mille juhendaja on Ene Selart ja kaasjuhendaja Karin Veski, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Sander Štenov

12.08.2020